

บทที่ 4

สภาพปัญหาและอุปสรรคของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ

การศึกษาในบทที่ 4 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในปัจจุบัน
4. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา
5. ปัญหาและอุปสรรคของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษา
6. บทบาทคณะกรรมการการอุดมศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1. พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในยุคแรก นับตั้งแต่ก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2459 และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งก่อตั้งในเวลาต่อมา มีสถานภาพเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางอยู่ภายใต้สังกัดหลายกระทรวง เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อยู่ภายใต้กระทรวงเกษตร มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518 : 25-27)

ในปี พ.ศ. 2499 สมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้มีความพยายามที่จะให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มาอยู่ภายใต้หน่วยประสานงานระดับชาติเดียวกัน โดยได้มีการจัดตั้งสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติขึ้น เพื่อต้องการให้มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร การจัดตั้งคณะหรือแผนกวิชา การแต่งตั้งศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน และอยู่ในระดับเดียวกับมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาของต่างประเทศ (วิจิตร ศรีสอ้าน,

2518 : 27) สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการครั้งหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนจากส่วนราชการ และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ต่อมาในยุครัฐบาลปฏิวัติ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นช่วงเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงได้มีการรวมสถาบันอุดมศึกษาระดับมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้หลายกระทรวงให้มาอยู่ในสังกัดเดียวกัน คือสำนักงานนายกรัฐมนตรี เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการประสานงานที่ดี โดยในปี พ.ศ. 2502 ได้มีการตรา พ.ร.บ. สภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ขึ้น และโอนกิจการของสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติมาไว้กับสภาการศึกษาแห่งชาติ โดยให้มีสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่วางแผนการศึกษา พิจารณางบประมาณประจำปีของมหาวิทยาลัย การจัดตั้ง ยุบ รวม และยกเลิกมหาวิทยาลัย คณะ หรือแผนกวิชาในมหาวิทยาลัย และให้ความเห็นชอบการวางหลักสูตรในมหาวิทยาลัย นับว่าเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับรัฐ จากที่มีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานดูแลสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา เป็นการบริหารภายใต้กระทรวงเดียว และเน้นเพื่อการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นสำคัญ

กรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน มีอธิการบดีของมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ และเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง รวมทั้งกรรมการอื่น ๆ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้นรวมประมาณ 67 คน มีรัฐมนตรีเป็นที่ปรึกษา 5 คน คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี ให้มีกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ รวม 9 คน เพื่อทำหน้าที่ตามแต่สภาฯ จะมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538 : 18)

สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลการศึกษาระดับอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา มาจนกระทั่งถึงปี 2515 ซึ่งได้มีการจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องจากปี 2514 สภาการศึกษาแห่งชาติและที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้ร่วมกันเสนอความเห็นต่อ จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติว่า มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีอิสระในการปกครองตนเอง มีเสรีภาพทางวิชาการ ในการถ่ายทอดและแสวงหาความรู้ โดยยึดหลักความเป็นเลิศทางวิชาการ จึงควรแยกมหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล หากยังไม่สามารถดำเนินการได้ ควรจัดตั้ง

ทบวงอิสระ หรือทบวงในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543 : 11)

วิจิตร ศรีสอ้าน (2530 : 256-257) กล่าวว่า แนวคิดในการก่อตั้งทบวงมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นจากความหวังของที่ประชุมอธิการบดีในระยะนั้นคือ เมื่อไม่สามารถนำมหาวิทยาลัยไปสู่แนวมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลได้ ก็น่าที่จะให้มหาวิทยาลัยอยู่ในระบบราชการที่มีการประสานนโยบายกับรัฐบาลได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น การมีทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐโดยมีรัฐมนตรีว่าการอยู่ในคณะรัฐมนตรี เป็นทางหนึ่งที่จะกระชับความสัมพันธ์ด้านนโยบาย ความคล่องตัว เพราะการมีสายงานเฉพาะ คือมีสำนักงานปลัดทบวงฯ แยกจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จะทำให้งานรวดเร็วขึ้น ที่สำคัญที่สุดคือความปรารถนาที่จะเห็นทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่คล้าย ๆ กับ U.G.C. หรือคณะกรรมการจัดสรรเงินอุดหนุนมหาวิทยาลัย ตามแนวมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จึงได้เสนอรูปแบบและโครงสร้างของทบวงฯ ให้มีคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐมนตรีได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อรักษาหลักการบริหารโดยองค์คณะบุคคลในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้สำหรับการบริหารมหาวิทยาลัย

ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐได้รับการจัดตั้งโดยประกาศคณะปฏิวัติ เมื่อเดือนกันยายน 2515 มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการ และกำกับการศึกษาของรัฐในระดับอุดมศึกษา นอกเหนือจากที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ได้มีประกาศคณะปฏิวัติกำหนดระเบียบปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา และการบริหารงานบุคคล พิจารณาการเสนอและพิจารณาอนุมัติการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกมหาวิทยาลัย คณะ และภาควิชา ตลอดจนการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และเป็นศูนย์ประสานงานด้านการจัดการศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยโอนอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมาจากสภาการศึกษาแห่งชาติ นับว่าทบวงมหาวิทยาลัย มีอำนาจหน้าที่แตกต่างจากกระทรวงและทบวงอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ไว้โดยเฉพาะ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาได้มีการขยายการศึกษาในวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหลายแห่ง ที่เปิดสอนระดับต่ำกว่าปริญญา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อจัดการเรียนการสอนถึงระดับปริญญา ทำให้หน่วยงานของรัฐที่ดูแลอุดมศึกษามี 2 หน่วยงานหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ยังไม่นับรวมกระทรวงอื่น ๆ ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเฉพาะทางอีกจำนวนหนึ่ง

ในปี 2520 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น **ทบวงมหาวิทยาลัย** และยกฐานะเป็นกระทรวงอิสระ มีฐานะเทียบเท่ากระทรวง ไม่อยู่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และได้มีการตรา พ.ร.บ. ระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2520 ขึ้น เพื่อให้ทบวงมหาวิทยาลัยมีอำนาจควบคุมสถาบันอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน ในสังกัดด้วย ต่อมาในปี พ.ศ.2537 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. นี้เพื่อให้มีอำนาจครอบคลุมมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543 : 12-13) ทบวงมหาวิทยาลัยจึงเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา จนกระทั่งปัจจุบัน

2. พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ

แนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยที่เป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐ เป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่เป็นส่วนราชการนั้น ได้เริ่มขึ้นมานานแล้ว โดยในอดีตนั้นได้มีมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการเกิดขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 คือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่เป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐ อยู่ในความควบคุมดูแลของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถตัดสินใจเองได้ทุกเรื่องในด้านการเงิน สามารถแสวงหารายได้เพื่อเลี้ยงตัวเอง และเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ จากค่าสมัคร ค่าเล่าเรียน ค่าสอบไล่ ค่าขายคำสอน และตำรา เป็นต้น และยังได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐทุกปีที่น่าสนใจคือ มหาวิทยาลัยมีรายได้จากการลงทุนซื้อหุ้นในธนาคาร ซึ่งดอกผลจากการลงทุนได้กลายเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญที่ช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถเลี้ยงตัวได้อย่างเต็มที่ แต่ภายหลังเนื่องจากมหาวิทยาลัยประสบปัญหา ในปี 2499 จึงได้อิโนกลับมาเป็นมหาวิทยาลัยในระบบราชการ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2535 : 117-121)

การปฏิรูปมหาวิทยาลัย หรือความเคลื่อนไหวที่จะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับรัฐบาล ตลอดจนปรับโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัย เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2507 โดยมีอาจารย์และนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง ได้จัดสัมมนาขึ้นที่ห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 1-5 มิถุนายน 2507 และการประชุมสัมมนาต่อมาอีก 3 ครั้ง ที่จัดโดยสภาการศึกษาแห่งชาติ ในเดือนกรกฎาคม 2509 กรกฎาคม 2510 และ กันยายน 2513 ผลของการสัมมนาทั้ง 3 ครั้งหลังนี้ มีข้อเสนอให้มหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล คือ เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแต่ความสัมพันธ์ของรัฐกับมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป ไม่เหมือนกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่น ๆ มหาวิทยาลัยใน

รูปแบบใหม่ตามข้อเสนอนี้ จะมีความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคลมากขึ้น (เกษม สุวรรณกุล, 2536 : 24-25) สารสำคัญของข้อเสนอดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับมหาวิทยาลัยในด้านการสนับสนุนงบประมาณนั้น เสนอให้มีคณะกรรมการจัดสรรเงินอุดหนุนมหาวิทยาลัย เป็นสื่อกลาง และกั้นชนระหว่างรัฐบาล กับมหาวิทยาลัย มีฐานะเป็นนิติบุคคลในกำกับของรัฐมนตรี มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน

คณะกรรมการจัดสรรเงินอุดหนุนมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยประธานซึ่งทำงานเต็มเวลามีวาระ 5 ปี คัดเลือกโดยสภาอธิการบดีและกรรมการ ผู้แทนรัฐบาล ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยรวม 16 คน มีหน้าที่เป็นองค์กรกลางระหว่างมหาวิทยาลัยกับรัฐ เพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนให้มหาวิทยาลัยตามโครงการ และแผนของมหาวิทยาลัยและของประเทศ โดยเป็นผู้ขอเงินอุดหนุนทั้งงบดำเนินการ และงบลงทุนจากรัฐบาลเป็นเงินก้อนงวดละ 5 ปี ซึ่งรัฐอาจออกเป็นรูปพันธบัตรประเภทเปลี่ยนมือไม่ได้หรือรูปเงินก้อนอื่น การใช้จ่ายเงินของมหาวิทยาลัยทุกประเภท ซึ่งได้แก่ เงินอุดหนุนของรัฐบาล ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เงินผลประโยชน์ และทรัพย์สินที่มีผู้ให้อยู่ในหลักการเดียวกันทุกมหาวิทยาลัย โดยแต่ละมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดตามข้อเสนอแนะของสภาอธิการบดี (เกษม สุวรรณกุล, 2536 : 25-26)

สำหรับการจัดสรรเงินอุดหนุนให้มหาวิทยาลัย มีหลักการที่กำหนดให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยเสนอในรูปแบบเงินก้อน (Block Grant) อาศัยวิธีการจัดทำงบประมาณในรูปแบบ Program Budgeting และมีระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินที่รัดกุมเพื่อให้การใช้จ่ายเกิดประโยชน์สูงสุด (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518 : 57)

2. เกี่ยวกับองค์กรและการบริหารงานภายในมหาวิทยาลัย เสนอแนะให้มีการตรา "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ" เป็นกฎหมายกลางกำหนดโครงสร้าง สถานภาพ อำนาจหน้าที่ พันธะ หลักประกัน ฯลฯ กว้าง ๆ ส่วนรายละเอียดแยกบัญญัติแต่ละมหาวิทยาลัยเป็นกฎหรือข้อบังคับของมหาวิทยาลัย (เกษม สุวรรณกุล, 2536 : 27-28) โดยให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการปกครองตนเอง มีเสรีภาพทางวิชาการ และส่งเสริมให้คณาจารย์มีส่วนร่วมในการบริหารมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น และยึดหลักการบริหารโดยคณะบุคคลในรูปกรรมการ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518 : 57)

3. การบริหารงานบุคคล จัดในรูปแบบไม่เป็นระบบราชการ เน้นการบริหารงานบุคคลที่จะสามารถดึงดูดให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความตั้งใจจริง บุคลิกภาพ ความประพฤติ ตลอดจนศรัทธาที่จะทำงานด้านวิชาการ เข้ามาทำงานในมหาวิทยาลัย โดยให้ได้เงินเดือนและผลประโยชน์สูงพอ ในขณะที่เดียวกันก็มีนโยบายที่จะขจัดผู้ที่ไม่เหมาะสมออกจากมหาวิทยาลัย เป็นระบบ "เข้ายาก ออกง่าย" (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518 : 57)

ข้อเสนอเรื่องมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลดังกล่าว ได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2514 ซึ่งรัฐบาลได้สอบถามความเห็นไปยังอาจารย์ มหาวิทยาลัยอย่างกว้างขวาง ผลก็คืออาจารย์เป็นจำนวนมากยังประสงค์จะเป็นข้าราชการต่อไป ประกอบกับได้มีการปฏิวัติเกิดขึ้นในปีเดียวกัน ความพยายามที่จะให้มหาวิทยาลัยเป็นอิสระจากรัฐ จึงได้ยุติลง และมีได้มีการดำเนินการอย่างไรเป็นเวลากว่าสิบปี (เกษม สุวรรณกุล, 2536 :28) อย่างไรก็ตามผลจากการนี้ ได้ก่อให้เกิดทบวงมหาวิทยาลัยขึ้นในปีต่อมา (ปี 2515) ดังได้กล่าว ถึงแล้ว

เมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขึ้นในเดือนมิถุนายน 2517 แนวคิดเรื่องมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลได้รับการรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แต่เนื่องจากต้องการเวลาสร้างความพร้อม ที่จะนำไปสู่ระบบดังกล่าวทั้งด้านรัฐบาลและมหาวิทยาลัย การวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปอุดมศึกษาในครั้งนั้น จึงมุ่งสร้างระบบอุดมศึกษาที่เป็นส่วนของ ราชการ ให้มีเอกภาพในการบริหาร มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และมีการประสานงาน ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาดียิ่งขึ้น (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518 : 57-58)

ความพยายามที่จะให้มีมหาวิทยาลัยที่ไม่เป็นส่วนราชการ มีความอิสระ คล่องตัวในการ บริหารจัดการ ประสบผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2533 ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งได้มีการ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่จังหวัดนครราชสีมา และต่อมาได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย วลัยลักษณ์ในปี 2535 ที่มีรูปแบบการบริหารเช่นเดียวกัน มหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งมีฐานะเป็น นิติบุคคลภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย มีอิสระในด้านการบริหาร วิชาการ บริหารการเงิน และบริหารบุคคล รูปแบบการบริหารของมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง นับเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับในเวลาต่อมา

หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีดังนี้ (เกษม สุวรรณกุล, 2536 : 32)

1. มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ แต่ไม่ใช่ส่วนราชการ ถือได้ว่าเป็นการจัดตั้งหน่วยงานที่มีฐานะใหม่ซึ่งไม่ใช่รัฐวิสาหกิจ และเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัยใหม่ โดยแม้รัฐจะสนับสนุนด้านการเงินแก่มหาวิทยาลัย แต่ก็ยอมให้ มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารด้วย

2. โดยเหตุที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ รัฐจึงยังคงสนับสนุนในด้านการเงินโดยจัดสรรงบประมาณให้เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งหมายความว่า มหาวิทยาลัยมีสิทธิที่จะใช้จ่ายเงินได้ ตามระเบียบวิธีที่มหาวิทยาลัยกำหนด

3. โดยเหตุที่เงินที่จัดสรรให้มหาวิทยาลัยเป็นเงินของรัฐ รัฐจึงมีอำนาจที่จะตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยมีหน้าที่จัดทำบัญชีที่เหมาะสม และสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจที่จะตรวจบัญชีการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย

4. มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ซึ่งรวมถึงการสรรหา เงื่อนไขในการรับและจ้าง การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง (มหาวิทยาลัยเป็นผู้พิจารณาการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ศาสตราจารย์เอง) การให้ออก วินัย ตลอดจนค่าตอบแทนต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งเงินเดือน สวัสดิการ และการจ่ายบำเหน็จเมื่อออกจากงาน

5. ในการกำหนดอัตราเงินเดือนให้กับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งไม่ได้เป็นข้าราชการนั้น เป็นที่ยอมรับในหลักการว่ามหาวิทยาลัยจะกำหนดอัตราให้เหมาะสม และเป็นอัตราที่จะแข่งขันกับเอกชนได้ในตลาดแรงงาน หลักการนี้เป็นที่ยอมรับโดยสำนักงบประมาณและมหาวิทยาลัยมีอำนาจที่จะกำหนดอัตราเงินเดือนได้เองจากงบประมาณที่ได้รับเพราะเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป

6. มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดระเบียบอื่นเกี่ยวกับการเงินและการพัสดุ โดยไม่ต้องยึดระเบียบกระทรวงการคลัง เพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจของมหาวิทยาลัย ตลอดจนมีสิทธิกู้ยืมเงินตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

7. ในด้านวิชาการมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเอง ตลอดจนเป็นผู้จัดตั้งหรือยกเลิกหน่วยงานต่าง ๆ ได้เอง โดยไม่ต้องขออนุมัติหน่วยราชการอื่น ๆ เช่นที่มหาวิทยาลัยในระบบราชการปฏิบัติอยู่

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะเป็นมหาวิทยาลัยนอกระบบราชการ รัฐบาลยังมีอำนาจในการควบคุมการดำเนินการได้ โดยวิธีดังต่อไปนี้ (เกษม สุวรรณกุล, 2536 : 33 - 34)

1. แม้รัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณให้เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งมหาวิทยาลัยสามารถใช้จ่ายได้ตามระเบียบมหาวิทยาลัย แต่ในขั้นพิจารณางบประมาณนั้น มหาวิทยาลัยจะต้องเสนอโครงการ และรายละเอียดของการใช้จ่ายต่อสำนักงบประมาณ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยหรือหน่วยราชการอื่น ๆ มหาวิทยาลัยจะต้องชี้แจงและสำนักงบประมาณเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินอุดหนุนให้ โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยควรจะต้องใช้จ่ายตามที่ชี้แจงไว้กับสำนักงบประมาณ แต่มหาวิทยาลัยมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ถือว่ามหาวิทยาลัยอาจจะนำเงินไปใช้ในโครงการที่สำนักงบประมาณไม่ได้อนุมัติไว้ หรือไม่เห็นด้วย แต่สำนักงบประมาณอาจได้ตอบโดยการตัดงบประมาณเงินอุดหนุนในปีต่อไปได้ เว้นแต่มหาวิทยาลัยจะมีเงินรายได้ของตนเอง และนำเงินนั้นมาใช้จ่ายในโครงการที่อาจจะมีความเห็นขัดกันกับสำนักงบประมาณ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐยังมีมาตรการควบคุมด้านงบประมาณอยู่ ความเป็นอิสระจึงอยู่ที่การใช้งบประมาณมากกว่าการได้มาซึ่งงบประมาณดังกล่าว

2. รัฐยังมีอำนาจในการตรวจสอบบัญชีการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย การตรวจบัญชีนั้นนอกจากจะตรวจสอบว่าการใช้จ่ายเป็นไปตามระเบียบที่มหาวิทยาลัยกำหนดในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามระเบียบผู้บริหารก็ต้องรับผิดชอบแล้ว ส.ต.ง. ยังมีสิทธิเสนอแนะกับรัฐบาล หรือสภามหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการใช้จ่าย การพัสดุ และการบริหารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินด้วย

3. พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์กำหนดให้รัฐบาลมีสิทธิที่จะตั้งตัวแทนเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภามหาวิทยาลัยจำนวน 3 คน สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจพิจารณากำหนดนโยบายและควบคุมดูแลการบริหารมหาวิทยาลัยของอธิการบดีแต่ในกรณีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีพระราชบัญญัติมิได้กำหนดไว้

4. ในกรณีที่พระราชบัญญัติกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้อนุมัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กิติ หรือการแต่งตั้งพนักงานของมหาวิทยาลัย เช่น อธิการบดีหรือศาสตราจารย์กิติ ซึ่งจะต้องมีการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง มหาวิทยาลัยจะต้องเสนอเรื่องเหล่านี้ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา เช่นเดียวกับกระทรวง ทบวง กรม อื่นๆ

5. รัฐบาลมีสิทธิยกเลิกเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยได้เสมอ ดังนั้นอำนาจสูงสุดและสุดท้ายยังอยู่กับรัฐบาลตลอดไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 สมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน มีความเคลื่อนไหวที่จะนำมหาวิทยาลัยของรัฐออกนอกระบบราชการครั้งใหญ่ โดยได้มีการเสนอร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยถึงจำนวน 16 แห่ง จากที่มีอยู่ทั้งหมดในขณะนั้นรวม 19 แห่ง เพื่อขอปรับเปลี่ยนสถานภาพจากระบบราชการเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐนอกระบบราชการ

หลักการของ พ.ร.บ. ทั้ง 16 ฉบับดังกล่าว เป็นเช่นเดียวกับ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี แต่โดยเหตุที่มหาวิทยาลัยทั้ง 16 แห่งเป็นมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยในระบบราชการอยู่ก่อนแล้ว ต้องการเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ดังนั้นจึงต้องมีบทเฉพาะกาลเพื่อกำหนดสถานภาพของบุคคลที่เป็นข้าราชการและจะเป็นต่อไป กับบุคคลที่ต้องการเปลี่ยนสถานภาพเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัยตามระบบใหม่ ภายใต้หลักการที่กำหนดเกี่ยวกับอัตราค่าตอบแทน เงื่อนไขการจ้าง และการบริหารงานบุคคลที่แตกต่างกัน (เกษม สุวรรณกุล, 2536 : 36-37) อย่างไรก็ตาม เมื่อร่าง พ.ร.บ. ทั้ง 16 ฉบับ ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของระบบรัฐสภาถึงขั้นสุดท้าย ปรากฏว่าได้มีการปิดประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสียก่อน และมีการยุบสภาในเวลาต่อมา ทำให้ความพยายามกว่า 20 ปี ในครั้งนี้ต้องล้มเลิกไปอีกครั้ง

ในปี 2540 ได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. จัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับแห่งที่ 3 และ 4 ของประเทศตามลำดับ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นโยบายเพื่อการพัฒนาภายใต้กรอบความช่วยเหลือของ ADB

ความพยายามในการปรับระบบบริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ให้มีอิสระ คล่องตัว ไม่อยู่ในระบบราชการ ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมอีกครั้งจากการที่คณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2541 ได้ให้ความเห็นชอบในหลักการร่างหนังสือแสดงเจตจำนงในกรอบนโยบายเพื่อการพัฒนา (Development Policy Letter) ภายใต้กรอบความช่วยเหลือของธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) เพื่อปรับโครงสร้างทางสังคมที่ระบุในนโยบายหลัก (Policy Matrix) ข้อ 4 ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2541)

ให้ปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและชุมชน ด้วยการกระจายอำนาจการเงิน การคลัง และการบริหาร โดยมีมาตรการที่ต้องดำเนินการ คือ

1. รัฐบาลจะยืนยันแผนการกระจายอำนาจการบริหารให้สถาบันอุดมศึกษาบริหารงบประมาณที่ไม่ใช่เงินเดือนทั้งหมด ภายในปีงบประมาณ 2543 โดยให้เริ่มนำระบบการประเมินผลที่เน้นผลการปฏิบัติงานมาใช้ภายในเดือนธันวาคม 2541
2. สถาบันอุดมศึกษาจะมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ไม่ใช่เงินเดือนทั้งหมด เริ่มจากปีงบประมาณ 2542 เป็นต้นไป ทั้งนี้ต้องมีระบบการวัดผลการปฏิบัติงานที่เน้นการตรวจสอบความรับผิดชอบและความโปร่งใส
3. รัฐบาลให้คำมั่นในการอนุญาตให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งเป็นอิสระภายในปี 2545 ทั้งนี้ภายในเดือนธันวาคม 2541 จะต้องมียุทธศาสตร์ของรัฐบาลอย่างน้อยหนึ่งแห่งบริหารจัดการได้อย่างอิสระ

จากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ได้ส่งผลสำคัญต่อบทบาทความสัมพันธ์ของรัฐกับสถาบันอุดมศึกษา เพราะได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งเป็นอิสระภายในปี 2545 ให้มีการกระจายอำนาจ และให้อิสระแก่สถาบันอุดมศึกษาในการบริหารงบประมาณมากขึ้น ขณะเดียวกับการที่จะต้องมีระบบติดตามตรวจสอบที่โปร่งใส

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการปรับเปลี่ยนสถานภาพมหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัด เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาในเวลาต่อมา ซึ่งคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม

2542 ได้มีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ (สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี, 2542) ภายหลังจากทบวงมหาวิทยาลัยได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอทบทวน
แผนปฏิบัติการดังกล่าว เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งไม่สามารถดำเนินการได้ตาม
แผนฯ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติในคราวประชุมเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม
2543 ให้ความเห็นชอบตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ

ดังสาระสำคัญในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผนปฏิบัติการปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ

ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบัน	ระยะเวลา
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ● จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 	เสนอ ร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยในกำกับ จำนวน 2 แห่ง ต่อทบวงมหาวิทยาลัย ภายในปี 2542
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยมหิดล ● มหาวิทยาลัยทักษิณ ● มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ● มหาวิทยาลัยรามคำแหง ● มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ● มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ● สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และ ● มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 	เสนอ ร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยในกำกับ จำนวน 8 แห่ง ต่อทบวงมหาวิทยาลัย ภายในปี 2543
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ● มหาวิทยาลัยขอนแก่น ● มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ● มหาวิทยาลัยศิลปากร ● มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ● มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ● สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และ ● มหาวิทยาลัยบูรพา 	เสนอ ร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยในกำกับ จำนวน 8 แห่ง ต่อทบวงมหาวิทยาลัย ภายในปี 2544
<ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ● สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง 	เสนอ ร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยในกำกับ จำนวน 2 แห่ง ต่อทบวงมหาวิทยาลัย ภายในปี 2545
<ul style="list-style-type: none"> ● ทบวงมหาวิทยาลัย 	เสนอร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยในกำกับ ทั้ง 20 ฉบับ ต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ภายใน สิงหาคม 2545

ที่มา : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543.

ในเดือนมีนาคม 2541 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ประสบความสำเร็จ ในการปรับเปลี่ยนสภาพจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับ จากนั้นได้มีความเคลื่อนไหวของสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ในการปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ แต่จนบัดนี้ (มีนาคม 2545) แม้ว่าทบวงมหาวิทยาลัย จะได้เสนอ ร่าง พ.ร.บ.ของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของฝ่ายบริหารแล้วประมาณ 10 แห่ง ซึ่งล่าช้ากว่าแผนฯ ที่กำหนดไว้แล้ว แต่ก็ยังไม่มีสถาบันใดสามารถปรับเปลี่ยนสถานภาพได้ประสบผลสำเร็จ พ.ร.บ. หลายฉบับที่เสนอไปแล้วยังอยู่ในกระบวนการพิจารณา บางฉบับมีปัญหาต้องส่งกลับให้ประชาคมพิจารณาอีกครั้ง

ขณะนี้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ จึงมีจำนวน 6 แห่ง โดยในเดือนกันยายน 2541 ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับแห่งที่ 6 ในจังหวัดเชียงราย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในปัจจุบัน

3.1 สถานภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาระดับต่อจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่าการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ

การศึกษาระดับปริญญา ซึ่งประกอบด้วยระดับปริญญาตรีและสูงกว่านั้น การศึกษาระดับปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ส่วนการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

หน่วยงานที่จัดอุดมศึกษาและจำนวนสถาบัน

การจัดอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 9 กระทรวง และ 1 หน่วยงานอิสระ ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม กระทรวงคมนาคม และ สภาการศึกษาไทย

สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงต่าง ๆ ดังกล่าว ในปี 2543 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 805 สถาบัน (ไม่นับวิทยาเขต) ดังนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัย 76 สถาบัน
2. กระทรวงศึกษาธิการ 626 สถาบัน
3. กระทรวงอื่น ๆ 103 สถาบัน

สำหรับจำนวนสถาบันที่จัดอุดมศึกษาระดับปริญญา มีดังนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 76 สถาบัน ประกอบด้วย
  - 1.1 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 24 สถาบัน แบ่งออกเป็น
    - สถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับ 18 สถาบัน
    - สถาบันอุดมศึกษาไม่จำกัดรับ 2 สถาบัน
    - สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ 4 สถาบัน
  - 1.2 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 52 สถาบัน
2. กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 63 สถาบัน ประกอบด้วย
  - 2.1 สถาบันราชภัฏ จำนวน 41 สถาบัน
  - 2.2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 1 สถาบัน (15 คณะ 35 วิทยาเขต)
  - 2.3 วิทยาลัยพลศึกษา (กรมพลศึกษา) 17 สถาบัน
  - 2.4 สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน สังกัดกรมอาชีวศึกษา 1 สถาบัน
  - 2.5 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สังกัดกรมศิลปากร 1 สถาบัน
  - 2.6 มหาวิทยาลัยสงฆ์ (มหาวิทยาลัยในกำกับ) 2 สถาบัน
3. กระทรวงอื่นที่จัดอุดมศึกษาเฉพาะทาง มีจำนวน 94 สถาบัน

3.2 หน่วยงานหลักของรัฐที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา : ทบวงมหาวิทยาลัย

ตาม พ.ร.บ. ระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พ.ร.บ. ระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ให้ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับแผน การศึกษาแห่งชาติ

2. กำหนดมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. รับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
4. กำหนดมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
5. เสนอแนะการจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับต่อคณะรัฐมนตรี
6. ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และประสานการจัดการศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
7. พิจารณาเสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและเลิกสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับต่อคณะรัฐมนตรี
8. พิจารณาอนุมัติการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและเลิกสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
9. พิจารณาอนุมัติการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิก คณะ ภาควิชา หรือส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด
10. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย
11. วางระเบียบการปฏิบัติราชการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ร่วมกันของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด อันมิใช่กิจการของสถาบันแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ
12. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัย

ตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวยังกำหนดให้มีคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน มีปลัดทบวงฯ เป็นกรรมการและเลขานุการ ประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง มีวาระ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

กรรมการทบวงฯ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนฯ กำหนดมาตรฐานการศึกษา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษา และให้ความเห็นเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

ในด้านการบริหารบุคคลนั้นให้มี คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย เป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย มีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐาน จัดดำเนินการและพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย การวางแผนกำลังคนในราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีหน้าที่ให้ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยในการออกกฎทบวงฯ และเรื่องอื่น ๆ เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

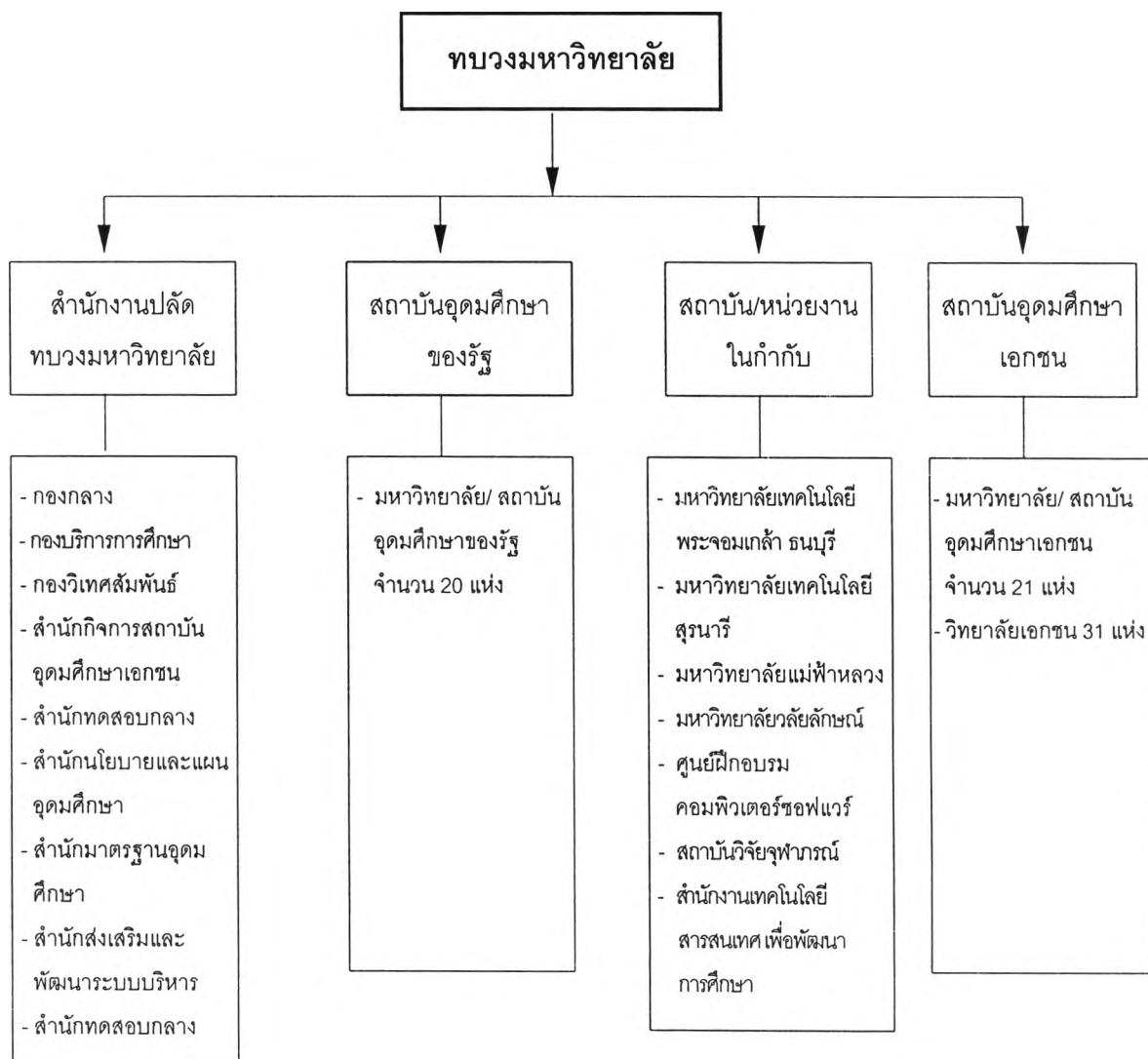
สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของทบวงฯ และราชการที่คณะรัฐมนตรีมิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการใดส่วนราชการหนึ่งในสังกัดทบวงฯ โดยเฉพาะ รวมทั้งกำกับและเร่งรัดการปฏิบัติราชการในทบวงฯ ให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของทบวงฯ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544 : 14)

1. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย กฎหมายว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย กฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. เสนอแนะนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลและนโยบายของรัฐมนตรี จัดทำแผนแม่บทว่าด้วยการศึกษา ประสานแผนปฏิบัติงาน และเสนอแนะนโยบายในการขอตั้งและจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี รวมทั้งติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย
3. กำหนดมาตรฐานการศึกษาและการรับรองวิทยฐานะในระดับอุดมศึกษา
4. ดำเนินการเกี่ยวกับงานความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษา
5. สนับสนุนและส่งเสริมกิจการนิสิต นักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัย
6. ปฏิบัติราชการอื่นใด ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

นอกจากนี้สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ยังทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

โครงสร้างการบริหารของทบวงมหาวิทยาลัย ดัชนีภูมิทัศน์ต่อไป

แผนภูมิที่ 10 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและหน่วยงานในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย

ที่มา : รายงานประจำปี ทบวงมหาวิทยาลัย 2544.

บทบาทของทบวงมหาวิทยาลัยที่สัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ

บทบาทของทบวงมหาวิทยาลัยที่ได้ปรับปรุงใหม่ ตาม พ.ร.บ. ที่ได้แก้ไขในปี 2537 เพื่อให้สอดคล้องกับระบบบริหารของมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีทั้งสถาบันในสังกัด และสถาบันในกำกับ ทำให้ทบวงมหาวิทยาลัยมีบทบาทในด้านต่าง ๆ ต่อสถาบันอุดมศึกษาทั้งในกำกับ และในสังกัด ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2536 : 23)

1. **ด้านนโยบายและแผน** ทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ถ่ายทอดนโยบายจากรัฐบาลไปยังมหาวิทยาลัย/สถาบัน และประมวลความต้องการของมหาวิทยาลัย/สถาบันให้รัฐบาลสนับสนุน รวมทั้งการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว และแผนพัฒนาในระยะ 5 ปี ในระดับอุดมศึกษา

2. **ด้านกำหนดและรับรองมาตรฐานทางการศึกษา** ทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เพียงหน่วยมาตรฐานกลางการศึกษาระดับปริญญา ส่วนการกำหนดหลักสูตร อนุมัติหลักสูตร เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย/สถาบัน

3. **ด้านการแสวงหาเงินอุดหนุนให้มหาวิทยาลัย/สถาบัน** บทบาทของทบวงมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง กับเงินอุดหนุนในส่วนที่เป็นงบประมาณแผ่นดินนั้น ทบวงมหาวิทยาลัยยังคงมีบทบาทเช่นเดิม คือ เป็นหน่วยประสานและสนับสนุน ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการขอรับจัดสรรงบประมาณ มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา จะติดต่อกับสำนักงานงบประมาณโดยตรง ในกรณีที่เป็นเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ ทบวงมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ประมวลคำขอเสนอ คณะรัฐมนตรี

4. **ด้านการติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา** ทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา และประเมินผลแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะ 5 ปี แผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว เป็นต้น

การมอบอำนาจการบริหารงานให้มหาวิทยาลัย/สถาบัน

เพื่อรองรับความมีอิสระในการปกครองตนเอง และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2541 ทบวงมหาวิทยาลัยได้มอบอำนาจให้มหาวิทยาลัย/สถาบันดำเนินการ ดังนี้

1. **การบริหารงบประมาณ** ทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกระเบียบว่าด้วยการโอนเงินประจำงวดของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2542 เพื่อสนับสนุนการกระจายอำนาจทางการเงิน และการบริหารงบประมาณให้มหาวิทยาลัย/สถาบันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับ ระเบียบดังกล่าวทำให้มหาวิทยาลัย/สถาบัน สามารถโอนหรือเปลี่ยนแปลงรายการงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่มีใช้เงินเดือน ตามที่คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบในหลักการไว้ได้

2. **การบริหารงานบุคคล** ทบวงมหาวิทยาลัยได้มอบอำนาจให้มหาวิทยาลัย/สถาบันสามารถดำเนินการได้เองในเรื่องการกำหนดตำแหน่ง การบรรจุ การจ้าง การแต่งตั้ง การโยกย้าย การจ้างบุคคลเข้าทำงานในมหาวิทยาลัย/สถาบัน และการแต่งตั้งตำแหน่งวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์

3.3 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ

1) สถานภาพปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับจำนวน 6 สถาบัน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ. นครราชสีมา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จ. นครศรีธรรมราช สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
3. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
5. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
6. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 6 แห่งดังกล่าว จำแนกตามลักษณะการจัดตั้ง ได้ดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาที่ก่อตั้งเป็นสถาบันในกำกับตั้งแต่ต้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. สถาบันอุดมศึกษาที่ก่อตั้งเป็นสถาบันในสังกัด และปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันในกำกับ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

สภาพการบริหารและการจัดการของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ

จากการศึกษาสภาพการบริหารและการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ โดยเลือกศึกษาเฉพาะสถาบันที่ก่อตั้งเป็นสถาบันในกำกับตั้งแต่ต้น 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาที่ปรับเปลี่ยนจากสถาบันในสังกัดเป็นสถาบันในกำกับ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ก่อตั้งตามพ.ร.บ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีในปี 2533 เริ่มรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2536 เป็นปีแรก ในปี 2543 มหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรต่างๆ จำนวน 57 หลักสูตร เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 20 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 19 หลักสูตร และระดับปริญญาเอก 18 หลักสูตร ในสำนักวิชาต่าง ๆ รวม 5 สำนักวิชา ได้แก่

- สำนักวิชาวิทยาศาสตร์
- สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
- สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร
- สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์
- สำนักวิชาแพทยศาสตร์

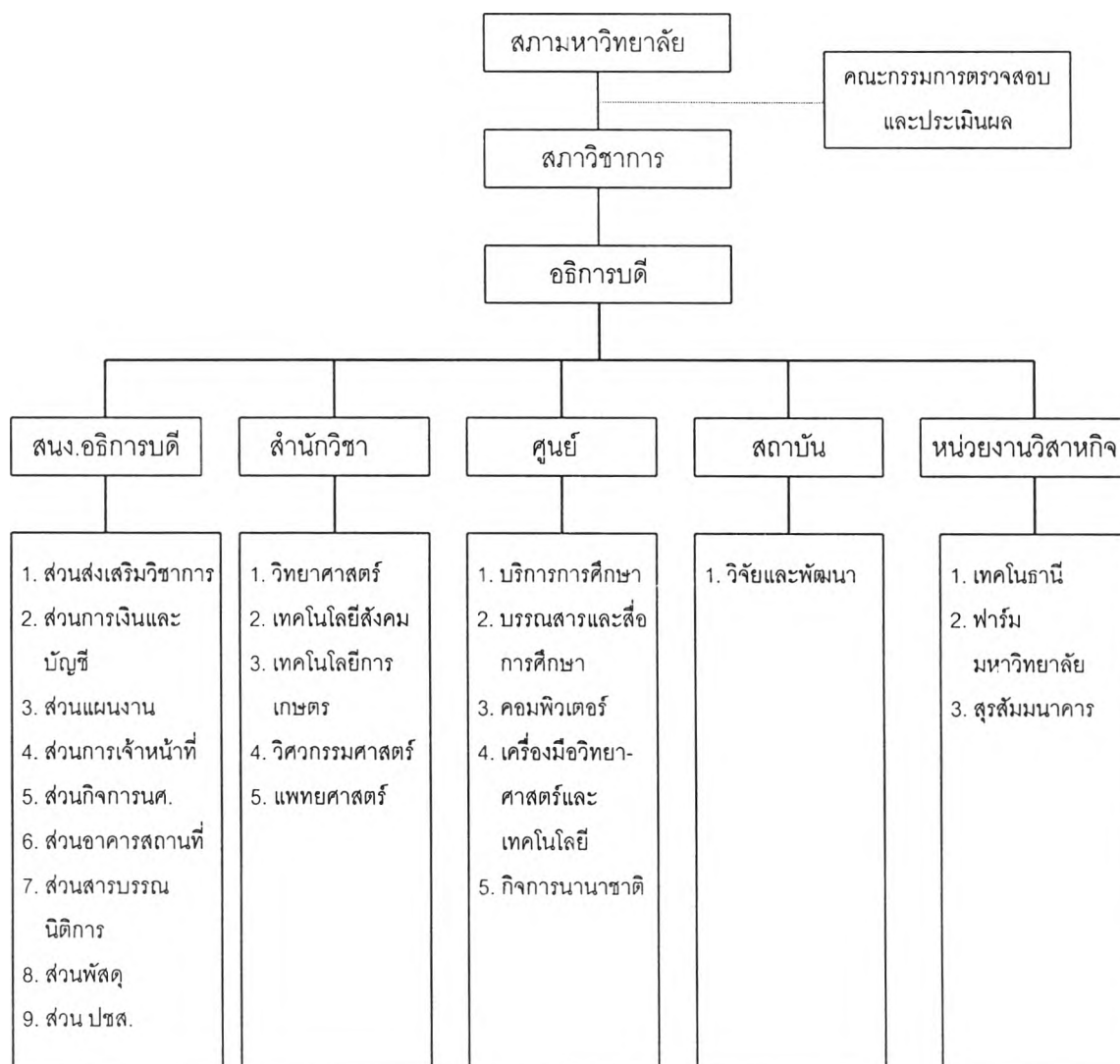
มีจำนวนนักศึกษารวมทั้งสิ้น 5,218 คน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 4,891 คน และระดับบัณฑิตศึกษา 327 คน

มีจำนวนบุคลากรที่เป็นพนักงานสายวิชาการ จำนวน 209 คน จำแนกเป็นวุฒิปริญญาเอก 135 คน หรือร้อยละ 64.59 และวุฒิปริญญาโท 74 คน หรือร้อยละ 35.41 และบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปจำนวน 769 คน

รายได้ของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 71 เป็นเงินอุดหนุนจากรัฐบาล และร้อยละ 29 เป็นรายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน และค่าบริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณแผ่นดินในปี 2544 เป็นจำนวน 494.64 ล้านบาท

การจัดโครงสร้างการบริหารของมหาวิทยาลัย ดังแผนภูมิที่ 11

แผนภูมิที่ 11 โครงสร้างการบริหาร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ที่มา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, รายงานประจำปี 2543.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับแห่งแรกของประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนสถานภาพจากสถาบันของรัฐในสังกัด จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พ.ศ. 2541 มุ่งเน้นการผลิตวิศวกรและสถาปนิก นักวิทยาศาสตร์ระดับปริญญา และครุอาชีวศึกษาระดับปริญญา วิจัย พัฒนา ส่งเสริม และให้บริการทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์แก่อุตสาหกรรมและหน่วยงานของรัฐ ดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดไว้ คือ

"มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นมหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นทั้งสวนการศึกษาและสวนอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์และทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและคุณธรรม ทำงานวิจัย พัฒนา และให้บริการวิชาการ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต"

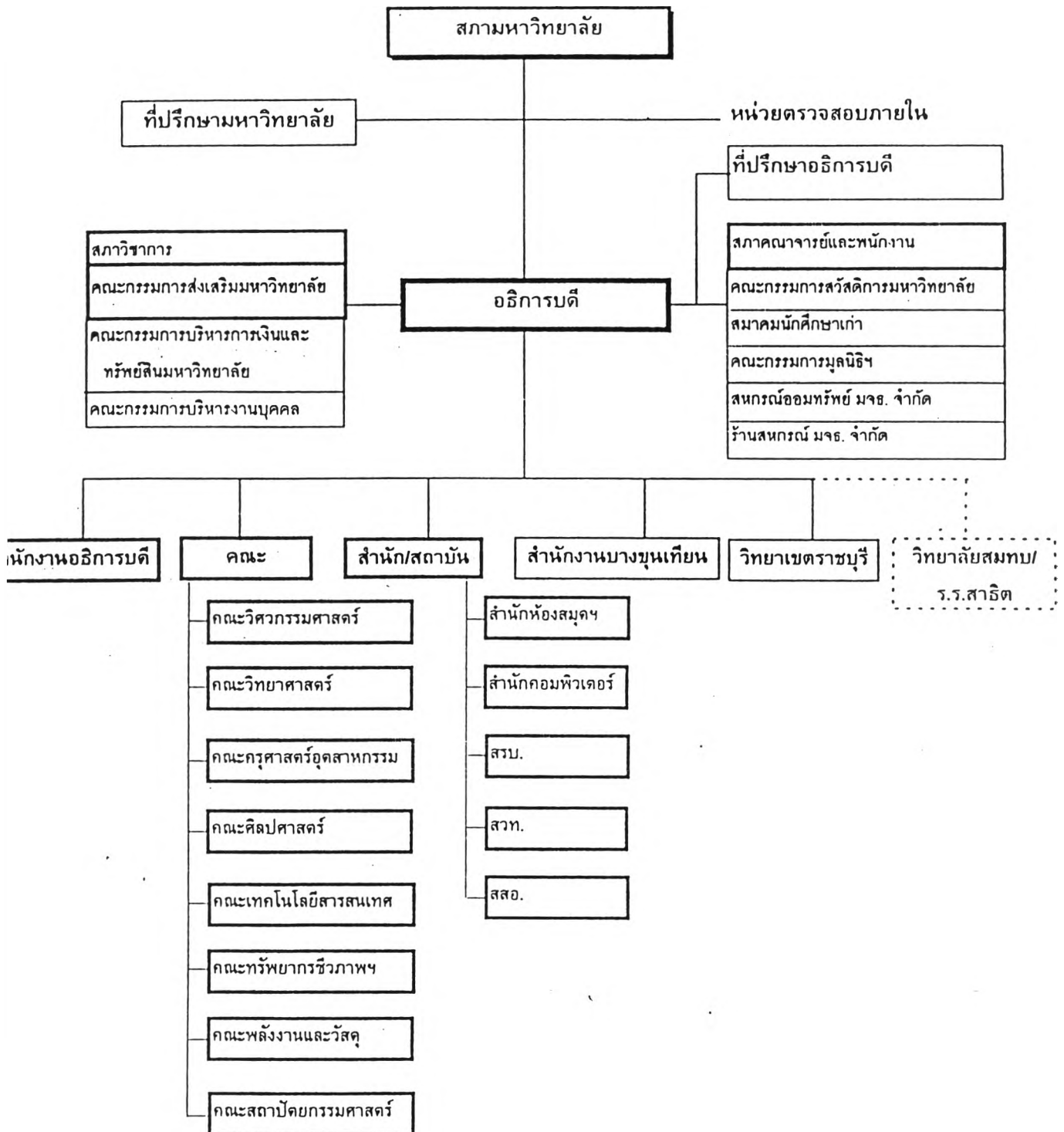
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 91 ถนนประชาอุทิศ แขวงบางมด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร และมีสำนักงานที่บางขุนเทียนที่กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง และวิทยาเขตราชบุรี รวมทั้งสิ้น 3 แห่ง เป็นมหาวิทยาลัยขนาดกลางที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในปี 2544 มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา รวม 30 หลักสูตร 90 สาขาวิชา แยกเป็นระดับปริญญาตรี 30 สาขาวิชา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 9 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท 36 สาขาวิชา และระดับปริญญาเอก 15 สาขาวิชา ในคณะวิชาต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 8 คณะ ได้แก่ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์ คณะพลังงานและวัสดุ คณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี คณะศิลปศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 10,082 คน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 6,953 คน ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 119 คน ระดับปริญญาโทจำนวน 2,875 คน และระดับปริญญาเอก จำนวน 135 คน

มีจำนวนบุคลากรรวมทั้งสิ้น 1,448 คน แบ่งเป็นข้าราชการสาย ก. จำนวน 285 คน สาย ข. 83 คน สาย ค. 180 คน พนักงานสายวิชาการ จำนวน 191 คน และพนักงานสายวิชาชีพอื่น จำนวน 215 คน ลูกจ้างประจำ 139 คน และลูกจ้างชั่วคราว*355 คน *(รวมผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ) มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณในปีงบประมาณ 2545 เป็นจำนวนเงิน 465.83 ล้านบาท

โครงสร้างการบริหารและการแบ่งส่วนราชการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ดังแผนภูมิที่ 12

แผนภูมิที่ 12 โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

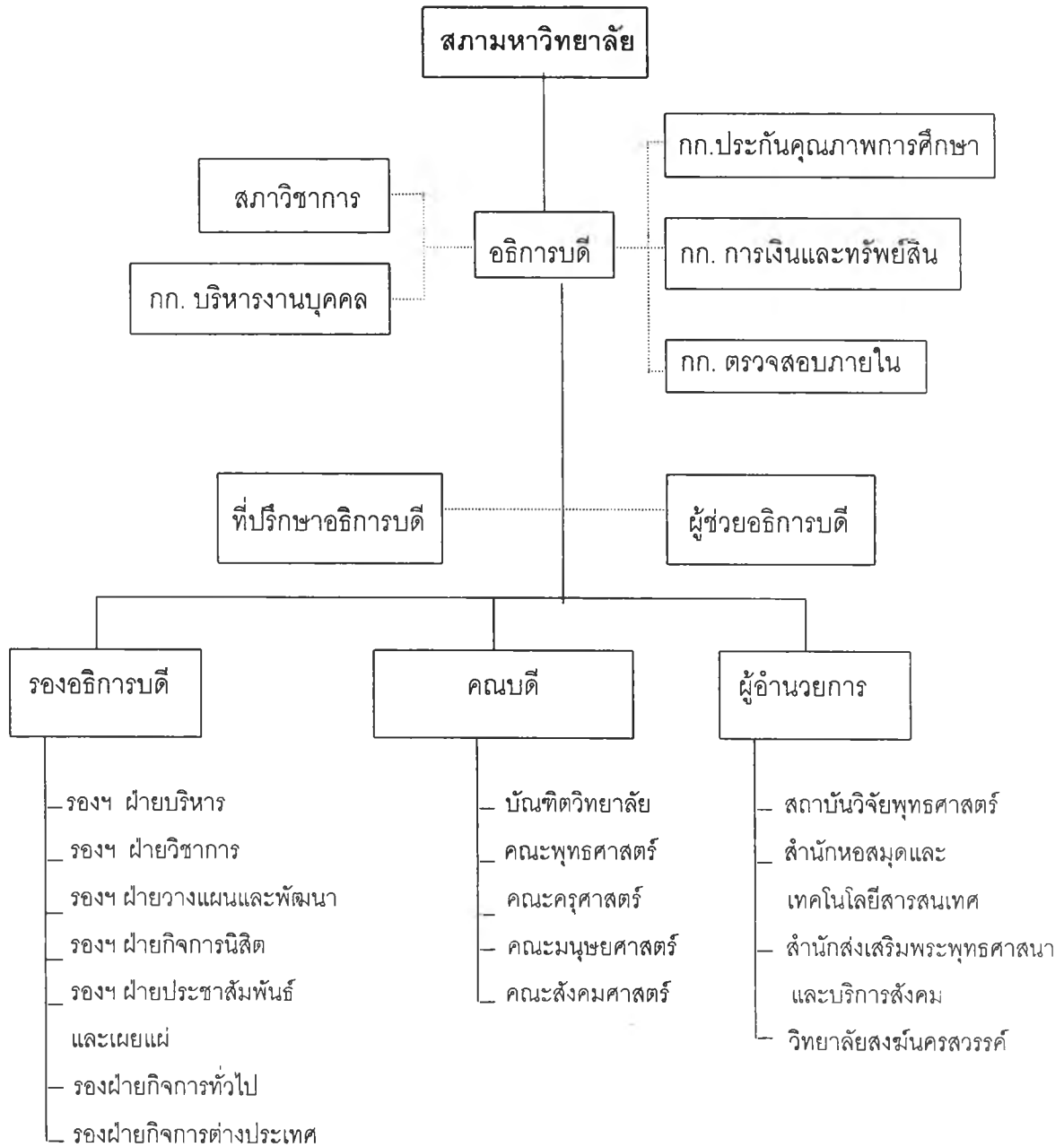
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 จัดการศึกษา ระดับปริญญาตรี รวม 15 สาขาวิชา ใน 4 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ และระดับบัณฑิตศึกษาใน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชา พระพุทธศาสนา ปรัชญา และธรรมนิเทศ ในมหาวิทยาลัย (กทม.) และวิทยาเขตในสวณภูมิภาค จำนวน 10 แห่ง รวมทั้งวิทยาลัยสงฆ์ที่เป็นศูนย์การศึกษาอีก 13 แห่ง

ในปี 2542 มีจำนวนนักศึกษารวมทั้งสิ้น 7,511 คน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 7,218 คน และระดับปริญญาโทจำนวน 293 คน

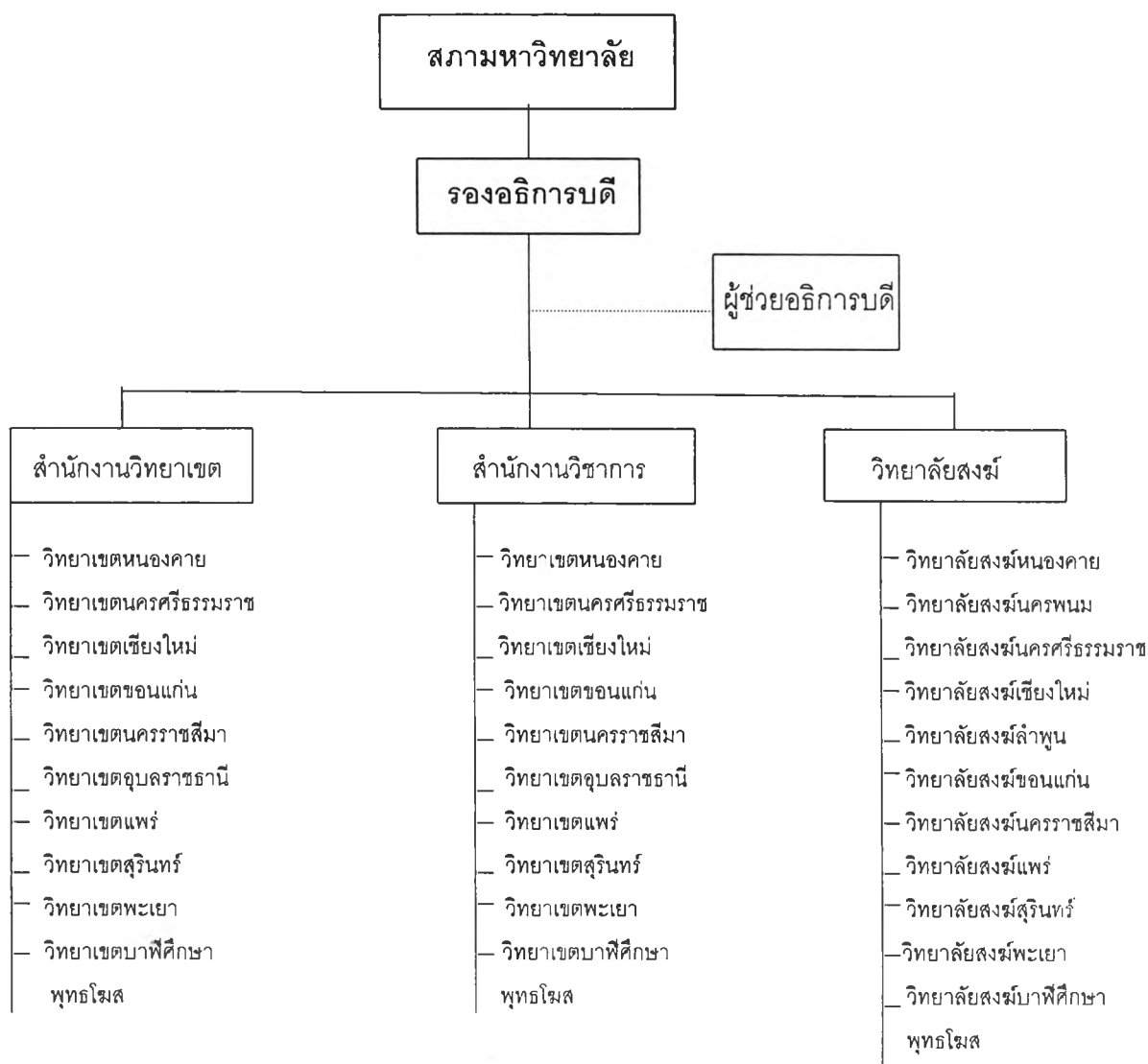
โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัย ดังแผนภูมิที่ 13 และ 14

แผนภูมิที่ 13 โครงสร้างการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 14 โครงสร้างการบริหารวิทยาเขต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับกับรัฐจากการวิเคราะห์ พ.ร.บ. จัดตั้งสถาบัน

จากการศึกษา วิเคราะห์ พ.ร.บ. จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ทั้ง 6 แห่ง พบว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐแตกต่างกันในประเด็นที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. รายได้ของสถาบัน ทุกสถาบันกำหนดว่ารายได้ส่วนหนึ่ง มาจากเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยโดยตรง โดยการเสนอแนะของทบวงมหาวิทยาลัย/กระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนที่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และในการพัฒนาการศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ยังมีรายได้จากแหล่งอื่น ๆ อีก รวมทั้งการสามารถหารายได้ หรือผลประโยชน์จากรัฐพัสดุ ซึ่งมหาวิทยาลัยปกครองดูแล

ซึ่งหากรายได้ดังกล่าวไม่เพียงพอ และมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐบาลพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

2. การกู้ยืมเงิน การลงทุน ร่วมลงทุน พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ระบุว่าหากเกินวงเงินที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ต้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน ยกเว้นมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งระบุว่าถ้าไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย ขอความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย ถ้าเกิน 1 ใน 4 ขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ถ้าเกินครึ่งหนึ่ง ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ส่วนมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง 2 แห่ง มิได้ระบุว่าต้องขอความเห็นชอบจากผู้ใด

3. สภามหาวิทยาลัย จำนวนกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เสนอโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง มีจำนวนแตกต่างกัน โดยมีสภามหาวิทยาลัย 3 แห่งกำหนดว่าต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งจากการเสนอ/การแนะนำของทบวงมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย 2-3 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นอกนั้นไม่ได้ระบุข้อความดังกล่าว ส่วนกรรมการสภามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ระบุกรรมการโดยตำแหน่งจากผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คนเหมือนกัน ได้แก่ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดีกรมการศาสนา ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขานุการ ก.พ. และเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำหรับอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยในการอนุมัติเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษา ทุกแห่งระบุว่า ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด

4. การบริหารวิชาการ มีสภาวิชาการซึ่งอธิการบดีเป็นประธานฯ ในทุกสถาบัน เพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักสูตร การสอน การวัดผลการศึกษา เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก คณะวิชา สถาบัน เสนอการแต่งตั้งตำแหน่งทางวิชาการต่าง ๆ และการดำเนินงานด้านวิชาการอื่น ๆ

5. กรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัย มีเฉพาะมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ระบุให้มีองค์การดังกล่าวไว้ใน พ.ร.บ. เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และสนับสนุนกิจการของมหาวิทยาลัย โดยระบุว่าแต่งตั้งจากบุคคลภายนอกและกรรมการสภามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงไม่ได้ระบุ

6. การตรวจสอบ ทุกสถาบันระบุให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของสถาบัน และรายงานต่อสภามหาวิทยาลัย เพื่อรายงานต่อ ค.ร.ม. โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ไม่ได้ระบุเรื่องการเผยแพร่รายงานและการจัดทำแผนการดำเนินงานในปีต่อไป

7. การกำกับดูแล รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย มีอำนาจและหน้าที่กำกับ และดูแลให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล หรือมติคณะรัฐมนตรี เรื่องที่จะเสนอคณะรัฐมนตรี ตามความใน พ.ร.บ. ให้รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ยกเว้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ไม่ได้ระบุว่าให้ใครเสนอ

สรุปผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ จากการวิเคราะห์ พ.ร.บ. จัดตั้งสถาบัน

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาร	ม.มหามกุฏฯ
1. วัตถุประสงค์	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้การศึกษาเสริมวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง สอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม และทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง สอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทะนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง สอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ริเริ่ม ปรับปรุง ถ่ายทอด พัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้การศึกษา ส่งเสริม ประยุกต์ และพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้การศึกษาวิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม
2. การแบ่งส่วนงานราชการ	<ol style="list-style-type: none"> (1) สำนักงานอธิการบดี (2) สำนักวิชา (3) สถาบัน (4) ศูนย์ 	<ol style="list-style-type: none"> (1) สำนักงานอธิการบดี (2) สำนักวิชา (3) สถาบัน (4) ศูนย์ 	<ol style="list-style-type: none"> (1) สำนักงานอธิการบดี (2) คณะ (3) สถาบัน (4) สำนัก 	<ol style="list-style-type: none"> (1) สำนักงานบริหารกลาง (2) สำนักวิชา (3) สถาบัน (4) ศูนย์ 	<ol style="list-style-type: none"> (1) สำนักงานอธิการบดี (2) สำนักงานวิทยาเขต (3) บัณฑิตวิทยาลัย (4) คณะ (5) สถาบัน 	<ol style="list-style-type: none"> (1) สำนักงานอธิการบดี (2) สำนักงานวิทยาเขต (3) บัณฑิตวิทยาลัย (4) คณะ (5) สถาบัน

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาร	ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย
					(6) สำนัก (7) ศูนย์ (8) วิทยาลัย	(6) สำนัก (7) ศูนย์ (8) วิทยาลัย
3. การจัดตั้ง รวม ยุบเลิก คณะ/สถาบัน/ สำนัก	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ● การแบ่งส่วนงานให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ● การแบ่งส่วนงานเป็นให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ● การแบ่งส่วนงานทำให้เป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ● การแบ่งส่วนงานให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ● การแบ่งส่วนงานให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ● การแบ่งส่วนงานให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา
4. การรับเข้า สมทบ/ยกเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย และทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำเป็นข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
5. การดำเนิน กิจการของ มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจการของมหาวิทยาลัยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจการของมหาวิทยาลัยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ และกฎหมายว่าด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ● <u>มหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่กระทำการในกิจการที่เกี่ยวกับการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทะนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจการของมหาวิทยาลัยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน <u>แต่พนักงานและลูกจ้างของมหาวิทยาลัยต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจการของมหาวิทยาลัยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานกฎหมายว่าด้วย แรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจการของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ และกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ● <u>ให้กระทรวงการคลังมีอำนาจค้ำประกันหนี้เงินกู้ หรือหนี้ใด ๆ ของมหาวิทยาลัยได้เสมือนเป็นส่วนราชการ</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจการของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ และกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย
6. การกู้ยืมเงิน	<ul style="list-style-type: none"> การกู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินหรือลงทุน ทั้งนี้ เพื่อการศึกษา การวิจัย และการบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> การกู้ยืมเงิน หรือการลงทุน ถ้าเป็นจำนวนเงินเกินวงเงินที่รัฐมนตรีกำหนด ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน 	<ul style="list-style-type: none"> การกู้ยืมเงิน การร่วมลงทุน หรือการลงทุน ถ้าเป็นจำนวนเงินเกินวงเงินที่รัฐมนตรีกำหนด ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน 	<ul style="list-style-type: none"> การกู้ยืมเงิน การร่วมลงทุน หรือการลงทุน <u>ถ้าเป็นจำนวนเงินไม่เกินหนึ่งในสี่ของจำนวนทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย ถ้าเป็นจำนวนเงินเกินหนึ่งในสี่ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี และถ้าเป็นจำนวนเงินเกินครึ่งหนึ่ง ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน</u> 	<ul style="list-style-type: none"> การกู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินหรือลงทุน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> การกู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินหรือลงทุน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย
7. รายได้ของมหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> รัฐบาลจัดสรรรายได้ให้มหาวิทยาลัย เป็นเงินอุดหนุน 	<ul style="list-style-type: none"> รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นรายปีและฟังจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยโดยตรง 	<ul style="list-style-type: none"> รายได้ของมหาวิทยาลัยได้จากเงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปีและรายได้อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> รัฐบาลจัดสรรให้เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป โดยจัดสรรให้โดยตรง โดยการเสนอแนะของทบวงมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปให้เป็นรายปี และจัดสรรให้โดยตรง โดยการเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ 	<ul style="list-style-type: none"> มหาวิทยาลัยได้รับเงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปี โดยจัดสรรให้แก่

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
	<ul style="list-style-type: none"> ● รายได้หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ให้นำมาหักออกจากยอดเงินอุดหนุนที่ได้รับจากกระทรวงการคลังตามบัญชีรายจ่ายของมหาวิทยาลัย ● รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ● ในกรณีรายได้มีจำนวนไม่พอและมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดิน 	<p>โดยการเสนอแนะของทบวงมหาวิทยาลัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น ● รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ● ในกรณีรายได้มีจำนวนไม่พอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและค่าภาระต่าง ๆ ที่เหมาะสมและมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่ง 	<p>เงินอุดหนุนทั่วไปนั้น รัฐบาล พึงจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยโดยตรง โดยการเสนอแนะของทบวงมหาวิทยาลัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ให้มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณในกรณีรายได้ดังกล่าวมีจำนวนไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ● ให้มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น ● ในกรณีรายได้ตามมีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของมหาวิทยาลัยและค่าภาระต่าง ๆ ที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ● ในกรณีรายได้มีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น ● ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี และบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็น 	<p>มหาวิทยาลัยโดยตรง โดยการเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนที่เพียงพอ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ● ในกรณีรายได้มีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่า

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
	<p>ให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> • ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดี 	<p>อื่นได้ รัฐบาลพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> • ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดีและบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับมหาวิทยาลัยในเรื่องทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยมิได้ 	<p>เพียงพอและมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐบาลพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> • ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดี 	<p>เหมาะสม และมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐบาลพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าจำนวนที่จำเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> • ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดีและบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับมหาวิทยาลัยในเรื่องทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยมิได้ 	<p>ข้อต่อสู้กับมหาวิทยาลัยในเรื่องทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยมิได้</p>	<p>จำนวนที่จำเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> • ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดี และบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับมหาวิทยาลัยในเรื่องทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยมิได้
8. สภามหาวิทยาลัย - องค์ประกอบ	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มีสภามหาวิทยาลัย โดยนายกสภามหาวิทยาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มีสภามหาวิทยาลัย โดยนายกสภามหาวิทยาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มีสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วยนายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มีสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วยนายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> • นายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่ง<u>สมเด็จพระสังฆราช</u> ทรงแต่งตั้งจากพระเถระ 	<ul style="list-style-type: none"> • นายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่ง<u>สมเด็จพระสังฆราช</u> ทรงแต่งตั้งจากพระเถระ <u>กรรมการสภาโดยตำแหน่ง</u> ได้แก่

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
	<ul style="list-style-type: none"> ● ประธานสภา อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ● ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบสองคน ซึ่งโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกและในจำนวนนี้จะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคตะวันออก เฉียงเหนือจำนวนสี่คน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบสองคนในจำนวนนี้จะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคใต้จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนที่ทบวงมหาวิทยาลัยเสนอแต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคน ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสองคน แต่งตั้งโดยคำแนะนำของทบวงมหาวิทยาลัย และจำนวนสองคน คือนายกสมาคมนักศึกษาเก่า และเลือกจากนักศึกษาเก่าที่เป็นบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● กรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบเอ็ดคน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย โดยคำแนะนำของนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัย ● กรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย อธิบดีกรมการศาสนา ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการ ก.พ. และเลขาธิการ สกศ. ● กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าหกหรือคน แต่ไม่เกินแปด ซึ่งแต่งตั้งจากพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ โดยคำแนะนำของกรรมการสภามหาวิทยาลัย โดยตำแหน่ง และในจำนวนนี้จะต้องเป็นพระภิกษุไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง 	<p>อธิการบดี ปลัดศธ. ปลัดทบวงฯ อธิบดีกรมการศาสนา ผอ. สำนักงบประมาณ เลขาธิการ ก.พ. และเลขาธิการ สกศ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าหกหรือคน แต่ไม่เกินแปด ซึ่งแต่งตั้งจากพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ โดยคำแนะนำของกรรมการสภามหาวิทยาลัย โดยตำแหน่ง และในจำนวนนี้จะต้องเป็นพระภิกษุไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
- นายกสภา มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> ● นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัย มีวาระดำรงตำแหน่ง<u>สองปี</u> แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหรืออาจได้รับเลือกหรือได้รับเลือกตั้งใหม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีวาระการดำรงตำแหน่ง<u>สามปี</u> แต่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหรืออาจได้รับเลือกหรือได้รับเลือกตั้งใหม่อีกได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีวาระการดำรงตำแหน่ง<u>สามปี</u> แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหรืออาจได้รับเลือกหรือได้รับเลือกตั้งใหม่ได้ 	มหาวิทยาลัยและกรรมการสภาใช้วิธีการสรรหาตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย <ul style="list-style-type: none"> ● นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีวาระการดำรงตำแหน่ง<u>สองปี</u> แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหรืออาจได้รับเลือกใหม่อีกได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง<u>สามปี</u> แต่สมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง<u>สามปี</u> แต่สมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่อีกได้
- อำนวยการที่ของ สภามหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> ● วางนโยบายของมหาวิทยาลัย ● อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด ● พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และพิจารณาทอดถอน 	<ul style="list-style-type: none"> ● วางนโยบายของมหาวิทยาลัย ● อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด รวมทั้งการยุบรวม และยกเลิกหลักสูตรและสาขาวิชา ● พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรด 	<ul style="list-style-type: none"> ● วางนโยบายและแผนของมหาวิทยาลัย ● อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ทบวงฯกำหนด รวมทั้งการยุบรวมหรือยกเลิกหลักสูตร ● พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งถอดถอน 	<ul style="list-style-type: none"> ● <u>วางนโยบายและอนุมัติแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัย</u> ● อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด รวมทั้งการยุบรวม และยกเลิกหลักสูตร 	<ul style="list-style-type: none"> ● วางนโยบายของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษา ● อนุมัติให้ปริญญา ● อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย รวมทั้งการยุบ รวม และยกเลิกหลักสูตร 	<ul style="list-style-type: none"> ● วางนโยบายของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษา ● อนุมัติให้ปริญญา ● อนุมัติการเปิดสอนและหลักสูตรการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย รวมทั้งการยุบ รวม และยกเลิกหลักสูตร

ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
<p>อธิการบดี ศาสตราจารย์และศาสตราจารย์พิเศษ</p> <ul style="list-style-type: none"> • อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย 	<p>เกล้าฯ แต่งตั้งและพิจารณาถอดถอนอธิการบดี ศาสตราจารย์และศาสตราจารย์พิเศษ</p> <ul style="list-style-type: none"> • อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย • <u>ติดตามและประเมินผล</u> การดำเนินงานของคณะผู้บริหาร 	<p>ศาสตราจารย์และศาสตราจารย์พิเศษ</p> <ul style="list-style-type: none"> • อนุมัติการตั้งงบประมาณรายรับและอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย • <u>ติดตามและประเมินผล</u> การดำเนินงานของอธิการบดี 	<p>และสาขาวิชา</p> <ul style="list-style-type: none"> • พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและถอดถอนอธิการบดี ศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์พิเศษ • อนุมัติการตั้งงบประมาณรายรับ และอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย • <u>ติดตามและประเมินผล</u> การดำเนินงานของอธิการบดี 	<ul style="list-style-type: none"> • พิจารณาดำเนินการเพื่อให้สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง และพิจารณาถอดถอนอธิการบดี • พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและพิจารณาถอดถอนศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์พิเศษ • <u>กำหนดนโยบาย</u> เกี่ยวกับการจัดการรายได้ ออกข้อบังคับและวางระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> • พิจารณาดำเนินการเพื่อให้สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง และพิจารณาถอดถอนอธิการบดี • พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและพิจารณาถอดถอนศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์พิเศษ • <u>กำหนดนโยบาย</u> เกี่ยวกับกรจัดหารายได้ ออกข้อบังคับและวางระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
					<ul style="list-style-type: none"> ติดตามและประเมินผล <u>การดำเนินงานของ</u> <u>อธิการบดี</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ติดตามและประเมินผล <u>การดำเนินงาน</u> <u>ของอธิการบดี</u>
9. สภาวิชาการ และกรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสภาวิชาการ โดยมี อธิการบดีเป็นประธาน โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> พิจารณากำหนด หลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา เสนอการให้ปริญญา เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกสำนัก วิชา สถาบัน ศูนย์ พิจารณาการรับ สถาบันวิชาการ ชั้นสูง/สถาบันวิจัย อื่นเข้าสมทบ 	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสภาวิชาการ โดยมี อธิการบดี เป็นประธาน กรรมการมีวาระการ ดำรงตำแหน่งสองปี มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> พิจารณากำหนด หลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา เสนอการให้ ประกาศนียบัตร เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกสำนัก วิชา สถาบัน ศูนย์ พิจารณาการรับ สถาบันวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสภาวิชาการ มี อธิการบดี เป็นประธาน โดยมีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> พิจารณากำหนด หลักสูตรการสอน และ การวัดผลการศึกษา เพื่อเสนอต่อสภา มหาวิทยาลัย เสนอการให้ปริญญา เสนอการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกคณะ สถาบัน สำนัก พิจารณาการรับเข้า สมทบหรือยกเลิกการ สมทบ 	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสภาวิชาการ ประกอบด้วยอธิการบดี เป็นประธาน มีวาระการ ดำรงตำแหน่งสองปี มี อำนาจและหน้าที่ <ol style="list-style-type: none"> พิจารณากำหนด หลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา เสนอการให้ปริญญา เสนอการจัดตั้ง การ รวม และการยุบเลิก สำนักวิชา สถาบัน ศูนย์ พิจารณาให้ความ เห็นเกี่ยวกับการรับ 	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสภาวิชาการ โดย มี อำนาจและหน้าที่ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> พิจารณากำหนด หลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา เสนอการให้ปริญญา เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิก สำนักงานวิทยาเขต พิจารณาให้ความ เห็นเกี่ยวกับการ แต่งตั้งและถอดถอน ศาสตราจารย์ พิเศษ ศาสตราจารย์ 	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสภาวิชาการ โดย มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> พิจารณากำหนด หลักสูตร การสอน และการวัดผลการศึกษา เสนอการให้ ปริญญา เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิก สำนักงาน วิทยาเขต พิจารณาให้ความ เห็นเกี่ยวกับการ แต่งตั้งและถอดถอน

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
	(5) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอน ศ., รศ และ ผศ.	ชั้นสูงหรือสถาบันวิจัยอื่น เข้าสมทบ	<ul style="list-style-type: none"> พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอนศาสตราจารย์ <u>ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัย</u> ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยและกรรมการสภา ทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา และสนับสนุนกิจการของมหาวิทยาลัย 	<p>เข้าสมทบหรือการยกเลิก</p> <p>(5) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งและถอดถอน ศ., รศ และ ผศ.</p> <ul style="list-style-type: none"> <u>ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย</u> ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอีกจำนวนหนึ่งซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้ง 	<p>เกียรติคุณรองศาสตราจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ต่อสภามหาวิทยาลัย</p> <p>(5) พิจารณาให้ความเห็นขอรับการแต่งตั้งรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ</p>	<p>ศาสตราจารย์พิเศษ</p> <p>ศาสตราจารย์เกียรติคุณ</p> <p>รองศาสตราจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ต่อสภามหาวิทยาลัย</p> <p>(5) พิจารณาให้ความเห็นขอรับการแต่งตั้งรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ</p>
10. อธิการบดี - การได้มา - คุณสมบัติ - วาระ - อำนาจหน้าที่	<ul style="list-style-type: none"> อธิการบดีบริหารงานโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> อธิการบดีนั้นจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> อธิการบดีบริหารงานโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> อธิการบดีนั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> อธิการบดีพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> อธิการบดีพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวาระการดำรงตำแหน่ง <u>สี่ปี</u> และจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ ● เคยสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารกิจการของมหาวิทยาลัย - จัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย - จัดหาทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวาระการดำรงตำแหน่ง <u>สี่ปี</u> และจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ ● ได้รับปริญญาและได้ทำการสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยและปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานรวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวาระการดำรงตำแหน่ง <u>สี่ปี</u> และจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ ● ต้องมีคุณสมบัติได้รับปริญญา และสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารกิจการของมหาวิทยาลัย - จัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย - จัดหาทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนิน 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวาระการดำรงตำแหน่ง <u>สี่ปี</u> และจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ ● ต้องได้รับปริญญาและได้ทำการสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารกิจการของมหาวิทยาลัย - แต่งตั้งและถอดถอนรองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษและอาจารย์พิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวาระการดำรงตำแหน่ง <u>สี่ปี</u> และแต่งตั้งใหม่ <u>อีกได้</u> ● มีคุณสมบัติได้รับปริญญาและได้ทำการสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ● มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารงานของมหาวิทยาลัย - ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการนิสิต - จัดทำและเสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัยและ <u>มหาเถรสมาคม</u> ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวาระการดำรงตำแหน่ง <u>สี่ปี</u> และ <u>แต่งตั้งใหม่อีกได้</u> ● มีคุณสมบัติได้รับปริญญาและได้ทำการสอนหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ● มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารงานของมหาวิทยาลัย - ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการนิสิต - จัดทำและเสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ของ

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาฯ	ม.มหามกุฏฯ
	บรรลุลความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นต้น	- เสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัยฯลฯ	<u>ภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อให้บรรลุลความเป็นเลิศทางวิชาการ</u>	- จัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย - <u>จัดหาทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อให้บรรลุลความเป็นเลิศทางวิชาการ</u> - เสนอรายงานประจำปี		มหาวิทยาลัย ต่อสภามหาวิทยาลัย และมหาเถรสมาคมฯลฯ
11. การบัญชีและการตรวจสอบ	<ul style="list-style-type: none"> • ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของทุกรอบปี • ให้ผู้สอบบัญชีทำรายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย <u>ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มหาวิทยาลัยจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัยภายใน<u>เก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปี</u>บัญชี • ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มหาวิทยาลัยจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัยภายใน<u>เก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปี</u>บัญชี • ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบรับรอง 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัยและให้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของมหาวิทยาลัยทุกรอบปี 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มหาวิทยาลัยจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีภายใน<u>เก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปี</u>บัญชี • ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีทุกรอบปี 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้มหาวิทยาลัยจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีภายใน<u>เก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปี</u>บัญชี • ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีและให้ทำการ

	ม. สุรนารี	ม. วิทยาลัยลักษณะ	ม. พระจอมเกล้าธนบุรี	ม. แม่ฟ้าหลวง	ม. มหาจุฬาฯ	ม. มหามกุฏฯ
	<p>นับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อเสนอต่อรัฐมนตรี</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ให้มหาวิทยาลัยโฆษณา <u>รายงานประจำปี</u> แสดง <u>บัญชีงบดุล</u> <u>บัญชีทำการ</u> และ <u>บัญชีกำไรขาดทุน</u> ที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้วพร้อมทั้งแสดงผลงานของมหาวิทยาลัยในปีที่ล่วงมาและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไป <u>ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบ</u> วันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี 	<p>ของมหาวิทยาลัย</p> <p>ทุกรอบปี</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ให้ผู้สอบบัญชีทำ รายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย <u>ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน</u> ● ให้มหาวิทยาลัยเผยแพร่ <u>รายงานประจำปี</u> แสดง <u>บัญชีงบดุล</u> และ <u>บัญชี</u> พร้อมทั้งแสดงผลงานของมหาวิทยาลัยในปีที่ล่วงมาและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไป <u>ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน</u>นับแต่วันสิ้นปีบัญชี 	<p>บัญชีและการเงินทุก</p> <p>ประเภทของมหาวิทยาลัย</p> <p>ทุกรอบปี</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ให้ผู้สอบบัญชีทำ รายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย <u>ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน</u> นับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อสภามหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ผู้สอบบัญชีทำ รายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย <u>ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบ</u> วันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อสภามหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรีภายใน <u>หกสิบวัน</u>นับแต่วันที่ได้รับรายงานผลการสอบบัญชีและการเงินจากผู้สอบบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ผู้สอบบัญชีทำรายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัยภายใน <u>หนึ่งร้อยยี่สิบวัน</u>นับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อสภามหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรี ● ให้มหาวิทยาลัยเผยแพร่ <u>รายงานประจำปี</u> แสดง <u>บัญชีงบดุล</u> และ <u>บัญชีทำการ</u> ที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้ว พร้อมทั้งแสดงผลงานของมหาวิทยาลัยในปีที่ล่วงมาและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไป <u>ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบ</u> วันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี 	<p>ตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุก</p> <p>ประเภทของ</p> <p>มหาวิทยาลัยทุกรอบปี</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ให้ผู้สอบบัญชีทำ รายงานผลการสอบบัญชีและการเงินเสนอต่อสภามหาวิทยาลัยภายใน <u>หนึ่งร้อยยี่สิบวัน</u>นับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อสภามหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรี ● ให้มหาวิทยาลัยเผยแพร่ <u>รายงานประจำปี</u> แสดง <u>บัญชีงบดุล</u> และ <u>บัญชีทำการ</u> ที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้ว

	ม.สุรนารี	ม.วลัยลักษณ์	ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	ม.แม่ฟ้าหลวง	ม.มหาจุฬาร	ม.มหามกุฏฯ
						พร้อมทั้งแสดงผลงานของมหาวิทยาลัยในปีที่ล่วงมาและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไปภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี
12. การกำกับและดูแล	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับและควบคุมโดยให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี • เรื่องที่มหาวิทยาลัยจะต้องเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับและดูแลโดยทั่วไปให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี • เรื่องที่มหาวิทยาลัยจะต้องเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับและดูแลกิจการของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย • เรื่องที่มหาวิทยาลัยจะต้องเสนอไปยังคณะรัฐมนตรี ตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับและดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล • เรื่องที่มหาวิทยาลัยจะต้องเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัตินี้ให้รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของมหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล 	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของมหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหน่วยงานของรัฐในกำกับอื่น ๆ

นอกจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับแล้ว ยังมีหน่วยงานในกำกับของรัฐในระดับกรมอื่น ๆ ทั้งที่มีการจัดตั้งโดย พ.ร.บ. หน่วยงานเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษา และจัดตั้งภายใต้ พ.ร.บ. องค์การมหาชน แต่ละหน่วยงานดังกล่าว ต่างมีความสัมพันธ์กับรัฐที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1. หน่วยงานที่จัดตั้งโดย พ.ร.บ. เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ได้แก่

1.1 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ สวทช. สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ พ.ศ.2534

1.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย หรือ สกว. สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. กองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535

1.3 สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข หรือ สวรส. สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2535

2. หน่วยงานในกำกับที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 ได้แก่ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (องค์การมหาชน) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โรงพยาบาลบ้านแพ้ว เป็นต้น

หน่วยงานดังกล่าวจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การมหาชน มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ และเป็นนิติบุคคล การดำเนินงานและการบริหารจัดการต้องเป็นไปตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. องค์การมหาชน เช่น วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่ต้องเป็นการจัดทำบริการสาธารณะ คุณสมบัติของประธานกรรมการ และกรรมการองค์การมหาชน องค์ประกอบ วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของกรรมการ คุณสมบัติและวาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของผู้อำนวยการ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่และผู้อนุมัติปฏิบัติงาน การกำหนดค่าเบี้ยประชุมที่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เป็นต้น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 9 ก, 24 ก.พ. 2542 : 5 -17)

องค์การมหาชนเป็นการจัดระบบบริหารของรัฐแนวใหม่ สำหรับภารกิจของรัฐที่มีลักษณะเฉพาะในบางกรณี ให้มีความคล่องตัว และมีการใช้ทรัพยากร และบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 9 ก, 24 ก.พ. 2542 : 5-17) การดำเนินขององค์การมหาชนต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้น ต้องเป็นไปตาม พ.ร.บ. หลัก และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี จึงอาจกล่าวได้ว่าองค์การในลักษณะนี้ แม้จะมีความอิสระคล่องตัวอยู่ระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่เท่ากับหน่วยงานที่มี พ.ร.บ. เฉพาะของตน ซึ่งจากการศึกษา

วิเคราะห์ พ.ร.บ. ของหน่วยงานดังกล่าว ได้แก่ สมศ. สวทช. และ สกว. พบความแตกต่าง และเหมือนกันในแง่ความสัมพันธ์กับรัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ สรุปลงได้ดังนี้

1. คณะกรรมการที่กำกับด้านนโยบาย ทั้ง 3 หน่วยงานมีคณะกรรมการที่กำกับด้านนโยบายและแผนการดำเนินงาน แผนการเงินที่ค่อนข้างมีบทบาทชัดเจน ส่วนการดำเนินงานนั้นมีความเป็นอิสระ คล่องตัว ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ มีสภามหาวิทยาลัย เป็นองค์กรบริหารสูงสุดที่กำกับดูแลด้านนโยบายและแผนเช่นกัน แต่บทบาทของสภามหาวิทยาลัยที่ผ่านมา นั้นถูกมองว่าเป็นสภาตรายางมากกว่าที่จะมีบทบาทรับผิดชอบตัดสินใจเชิงนโยบายและแผน เช่น องค์กรในกำกับดังกล่าว

2. หน่วยงานในกำกับทั้งที่จัดตั้งตาม พ.ร.บ. เฉพาะของตน และจัดตั้งภายใต้ พ.ร.บ. องค์กรมหาชน มีพันธกิจ (Mission) เฉพาะด้าน/เรื่อง เช่น การสนับสนุนการวิจัย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การประเมินสถาบัน เป็นต้น ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาในกำกับนั้นมีหลายพันธกิจและภารกิจ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

3. ประธานกรรมการ สมศ. และ สกว. มีประธานกรรมการนโยบายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และทั้ง 2 หน่วยงานยังกำหนดคุณสมบัติของประธานกรรมการและกรรมการที่ต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดย สกว. กำหนดคุณสมบัติว่าต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์สูงด้านการวิจัย ส่วน สวทช. มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เป็นประธานฯ และไม่กำหนดคุณสมบัติ อย่างไรก็ตาม สมศ. มีการกำหนดอายุ คุณสมบัติ และวิธีการได้มาซึ่งประธานและกรรมการที่เฉพาะลงไปอีก ส่วนกรรมการโดยตำแหน่ง สกว. กำหนดให้มี 9 คน จากปลัดกระทรวงต่าง ๆ สมศ. ระบุให้มี 3 คน ส่วน สวทช. ไม่ได้ระบุกรรมการโดยตำแหน่งใน พ.ร.บ.

สำหรับนายกสภามหาวิทยาลัยนั้นใน พ.ร.บ. ของสถาบันเพียงกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง แต่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของนายกสภามหาวิทยาลัยไว้

4. องค์กรบุคคลดำเนินงาน สมศ. และ สกว. มีคณะกรรมการมากกว่า 1 คณะ โดย สมศ. มีคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกแต่ละระดับ 2 คณะ ส่วน สกว. มีคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลการสนับสนุนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ และประสบการณ์

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในกำกับนั้น ตาม พ.ร.บ. ของทุกแห่งกำหนดให้มีสภาวิชาการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหลักสูตรการสอน การวัดผล การจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก หน่วยงาน องค์กร การให้ปริญญาและการดำเนินงานด้านวิชาการอื่น ๆ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัยเพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุนกิจการของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

5. ผู้อำนวยการสำนักงานฯ มีวาระการดำรงตำแหน่ง และไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน โดย สมศ. มีการกำหนดคุณสมบัติและวิธีการได้มาใน พ.ร.ฎ.ชัดเจน สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ในกำกับนั้น อธิการบดีซึ่งเป็นตำแหน่งบริหารสูงสุดมีการกำหนดวาระและคุณสมบัติ รวมทั้งหน้าที่ของอธิการบดีอย่างชัดเจนเช่นกัน

6. รายได้ของสำนักงานฯ ทั้ง สวทช. และ สกว. มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการดำเนินงาน และทั้ง 3 หน่วยงานมีแหล่งรายได้จากงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้เป็นทุนประเดิม โดย สกว. ระบุว่ากองทุนเป็นนิติบุคคล การใช้เงินกองทุนให้เป็นไปตามที่กรรมการนโยบายกำหนด และให้สามารถนำเงินกองทุนไปซื้อพันธบัตรรัฐบาลได้

สำหรับสถาบันของรัฐในกำกับกำหนดว่ารัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้มหาวิทยาลัยโดยตรง ในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป ตามคำแนะนำของทบวงมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยมีอำนาจปกครองดูแล จัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ซึ่งเท่ากับว่ามหาวิทยาลัยมีอิสระ คล่องตัว ที่จะแสวงหารายได้โดยกำหนดไว้ชัดเจน

7. การตรวจสอบ สวทช. และ สกว. กำหนดให้ สตง. เป็นผู้สอบบัญชี เช่นเดียวกับสถาบันของรัฐในกำกับ ส่วน สมศ. ให้ สตง. หรือบุคคลภายนอกที่คณะกรรมการแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชี และประเมินผลการใช้เงินของสมศ.

8. การกำกับดูแล สกว. นายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับ เพราะเป็นหน่วยงานในกำกับสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วน สมศ. และ สวทช. เป็นรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ

สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับหน่วยงานของรัฐในกำกับ จาก พ.ร.บ. จัดตั้งหน่วยงาน

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
1. การจัดตั้ง	<ul style="list-style-type: none"> พ.ร.ฎ. จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 	<ul style="list-style-type: none"> พ.ร.บ. พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ.2534 	<ul style="list-style-type: none"> พ.ร.บ. กองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535
2. วัตถุประสงค์	<ul style="list-style-type: none"> เพื่อพัฒนาเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษา โดยคำนึงถึงกฎหมาย การศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีของภาครัฐและเอกชน พัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน การบริการเทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการสนับสนุนการวิจัย แต่ไม่ดำเนินการ วิจัยเอง
3. การบริหาร และ การดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> มีคณะกรรมการบริหาร สมศ. มีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และ อำนาจหน้าที่หลักของ สมศ. รวมถึงการ ควบคุมดูแลการดำเนินงาน การบริหาร ทั่วไป กำหนดนโยบายบริหารงาน ให้ความ เห็นชอบแผนการดำเนินงานของ สมศ. อนุมัติแผนการเงินของ สมศ. กำหนดมาตรการเผยแพร่ผลการประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> มีคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีแห่งชาติ มีร.ม.ต. ว่าการกระทรวง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเป็น ประธานกรรมการ มีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> อนุมัติแผนหลักการพัฒนา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี กำหนดนโยบายและ ควบคุมดูแลการดำเนินงานของสำนักงาน ในการบริหารกองทุน วางมาตรการ กำหนดหลักเกณฑ์และ เงื่อนไขเกี่ยวกับกองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> มีคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุน การวิจัย มีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> กำหนดนโยบาย และแผนการให้ทุน สนับสนุนการวิจัย กำหนดหลักเกณฑ์ และมาตรการ สนับสนุนการวิจัย ระดมเงินจากแหล่งต่าง ๆ กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดสรรเงิน กองทุน อนุมัติงบประมาณประจำปี

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
	<ul style="list-style-type: none"> - ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก และ กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ ระเบียบปฏิบัติของผู้ประเมินภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - อนุมัติแผนการเงินและงบประมาณ ประจำปีของสำนักงานฯ - จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางในสำนักงานฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดมาตรการเผยแพร่และถ่ายทอด ผลการวิจัย - เสนอรายงานประจำปีต่อนายกรัฐมนตรี
<ul style="list-style-type: none"> - องค์ประกอบของ คณะกรรมการ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ประธานกรรมการ ค.ร.ม. แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสรรหา ไม่เป็นข้าราชการ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญตามที่กำหนด ● กรรมการโดยตำแหน่ง 3 คน ● กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน ค.ร.ม. แต่งตั้งจากการสรรหา ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งต้องมีใช้ข้าราชการไม่น้อยกว่า 4 คน ● ผอ. เป็นกรรมการและเลขานุการ ● หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรหาประธาน กรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นไปตามระเบียบ ที่ ค.ร.ม. กำหนดโดยต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีใช้ข้าราชการในกรรมการ สรรหาด้วย 	<p>ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ร.ม.ต. กระทรวงวิทยาศาสตร์เป็นประธาน ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เป็นรองประธาน ● ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งไม่เกิน 22 คน จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง กับ ผู้ซึ่งมิใช่ข้าราชการ จำนวนฝ่ายละเท่า ๆ กัน ● ผอ. เป็นกรรมการและเลขานุการ 	<p>ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์สูง ด้านการวิจัย ซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งเป็นประธาน ● ปลัดสำนักงานกยทเป็นรองประธาน ● กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่ ● ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์สูง ด้านการวิจัย ซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งไม่น้อยกว่า 4 คน และไม่เกิน 7 คนเป็นกรรมการ ● ผอ. เป็นกรรมการและเลขานุการ ● ประธานกรรมการ กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการ ต้องไม่เป็นข้าราชการ การเมือง ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ หรือ กรรมการของพรรคการเมือง

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
	<ul style="list-style-type: none"> ประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามที่กำหนด เช่น อายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี และไม่เกิน 70 ปี ต้องไม่ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น บริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง เจ้าหน้าที่พรรคการเมือง 		
4. องค์การบริหารจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> ให้จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตั้งอยู่ใน ก.ท.ม. หรือ จังหวัดใกล้เคียง มีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกกำหนดกรอบแนวทาง และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก - พัฒนามาตรฐาน และเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก - ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> ให้จัดตั้ง "สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ" เป็นนิติบุคคลที่กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ไม่ใช้บังคับ มีวัตถุประสงค์ คือ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารกองทุน - ดำรงจ ศึกษา และวิเคราะห์ทางวิชาการ - วิจัย พัฒนา และดำเนินการด้านวิศวกรรมสนับสนุนการวิจัย พัฒนาของภาครัฐและเอกชน และสถาบันการศึกษา - ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ให้มีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทำหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารกองทุนตามระเบียบข้อบังคับและมติคณะกรรมการนโยบาย - ศึกษา วิเคราะห์ ประเมินความต้องการวิจัย - ประสานงานและสนับสนุนการวิจัย เผยแพร่ผลงานวิจัย และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
	<ul style="list-style-type: none"> - กำกับดูแล และกำหนดมาตรฐานประเมินคุณภายนอก ในกรณีจำเป็นสำนักงานอาจดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเองได้ - พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม และสนับสนุนให้องค์กรประเมินภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน - เสนอรายงานการประเมินต่อ ค.ร.ม. รัฐมนตรี สำนักงานประมาณ เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายการศึกษา การจัดสรรงบประมาณ และเผยแพร่ต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งภาครัฐและเอกชน ฯลฯ 	
5. ผู้อำนวยการ	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้สำนักงานมีผู้อำนวยการ โดยให้มีคณะกรรมการสรรหา แต่งตั้ง ถอดถอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา ที่คณะกรรมการกำหนด ● คุณสมบัติของผู้อำนวยการต้องสามารถทำงานได้เต็มเวลา อายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้สำนักงานมีผู้อำนวยการ ซึ่งแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของ ค.ร.ม. อยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปีและไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน ● ผู้อำนวยการมีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> - บริหารงานขอสำนักงาน - วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้มีผู้อำนวยการ มีหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> - เสนอแผน เป้าหมายการสนับสนุนการวิจัย - รายงานผลการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานต่อคณะกรรมการนโยบาย - เสนอรายงานการเงิน บัญชี แผนการเงินและงบประมาณต่อคณะกรรมการนโยบาย

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
	<p>และไม่เกิน 65 ปี มีความรู้ความสามารถเหมาะสม มีหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสนอเป้าหมาย แผนงาน โครงการและงบประมาณต่อคณะกรรมการ - เสนอรายงานประจำปี - เสนอความเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงกิจการและการดำเนินงานของสำนักงาน <p>บรรจฯ แต่งตั้ง เลื่อน ลด ตัดเงินเดือน วางระเบียบต่าง ๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบในการดำเนินงานและ บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง - บรรจฯ แต่งตั้ง เลื่อน ลด ตัดเงินเดือน ค่าจ้าง ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอการแต่งตั้งผู้ประเมินโครงการ และประเมินผลงานวิจัย
<p>6. กองทุน รายได้ และทรัพย์สิน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิม ● เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ตามความเหมาะสมเป็นรายปี ● การระดมจากแหล่งต่าง ๆ และรายได้จากการดำเนินกิจการ ค่าธรรมเนียม ดอกผล และเงินหรือรายได้จากสำนักงาน ● รายได้ต่าง ๆ มิต้องส่งกระทรวงการคลัง 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้จัดตั้งกองทุนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้ - เงินและทรัพย์สินที่รับโอนมา - เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณประจำปี - เงินอุดหนุนจากต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ - เงิน ทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้เพื่อสมทบกองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และใช้จ่ายในการสนับสนุนการวิจัย ● ให้กองทุนเป็นนิติบุคคล มีรายได้จาก <ul style="list-style-type: none"> - เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้ - เงินอุดหนุนจากต่างประเทศ รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ - เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้เพื่อสมทบกองทุน

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
		<ul style="list-style-type: none"> - ดอกผลหรือรายได้ของกองทุน รวมทั้งผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา และค่าตอบแทนการให้ใช้หรือโอนสิทธิบัตร - ในกรณีกองทุนมีจำนวนเงินไม่พอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน รัฐพึงจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินเข้าสมทบเท่าที่จำเป็น - รายได้ของกองทุนและสำนักงานให้นำเข้าสมทบกองทุนโดยไม่ต้องส่งกระทรวงการคลัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกผลหรือรายได้ของกองทุน รวมทั้งผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาและผลประโยชน์อื่นที่เกิดจากการวิจัย - เงินกองทุนให้นำไปฝากไว้ที่ธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจ - กองทุนส่วนหนึ่งอาจนำไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด - การใช้เงินกองทุนให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดโดยให้ใช้เพื่อการสนับสนุนการวิจัย ติดตามประเมินผล เผยแพร่ส่งเสริม การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ บริหารกองทุน และการดำเนินงานของสำนักงาน
7. คณะกรรมการอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีหน้าที่ 		<ul style="list-style-type: none"> ● ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการสนับสนุนการวิจัย มีหน้าที่ - ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน

ประเด็น	สมศ. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนด้านวิชาการแก่คณะกรรมการ - พัฒนาปรับปรุงงาน และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และพัฒนามาตรฐานและเกณฑ์การประเมิน - กำกับการดำเนินงานให้มีการรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาของค์ประกอบ : คณะกรรมการแต่ละระดับมีไม่เกิน 11 คน ประธานไม่เป็นข้าราชการ และกรรมการจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการบริหาร การวัดผล หรือประเมินผล การได้มาใช้วิธีการสรรหา 		<ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการสนับสนุนการวิจัยประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และ ประสบการณ์สูงด้านการวิจัย ซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน เป็นกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งไม่น้อยกว่า 4 คน และไม่ เกิน 9 คน เป็นกรรมการ - ผอ. เป็นกรรมการและเลขานุการ
<p>8. การบัญชีและการตรวจสอบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้มีผู้ปฏิบัติงานของ สมศ.ทำหน้าที่ตรวจสอบภายในโดยเฉพาะ และรับผิดชอบโดยตรงต่อคณะกรรมการ ● ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน หรือบุคคลภายนอกที่คณะกรรมการแต่งตั้ง เป็นผู้สอบบัญชี และประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของ สมศ. และเสนอต่อคณะกรรมการ 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำนักงานวางและถือไว้ซึ่งระบบการบัญชีที่เหมาะสมแก่กิจการ แยกตามประเภทงานส่วนที่สำคัญ ● มีสมุดบัญชีลงการรับและจ่ายเงิน สินทรัพย์ และหนี้สินที่แสดงกิจการที่เป็นอยู่ตามความจริง และตามที่ควรและข้อความอันเป็นที่มาของรายการนั้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้จัดทำบัญชีตามหลักสากลโดยให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับ การเงิน การบัญชี และการพัสดุของกองทุน และ รายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการนโยบายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ● ทำงบดุล งบการเงิน และบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบ

ประเด็น	สมต. (องค์การมหาชน)	สวทช.	สกว.
	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ทำรายงานประจำปีเสนอรัฐมนตรีประกอบด้วย ● ผลงานของสำนักงานในปีที่ผ่านมา ● บัญชีทำการพร้อมทั้งรายงานของผู้สอบบัญชี ● คำชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของคณะกรรมการโครงการและแผนงานที่จัดทำในภายหน้า ● ให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานตามระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้มีการตรวจสอบบัญชีภายในเป็นปกติ ● ให้สำนักงานจัดทำงบดุล บัญชีทำการและบัญชีกำไร ขาดทุน ส่งผู้สอบบัญชีภายใน 120 วัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี ● ให้ สตง. เป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงานทุกรอบปี และรายงานผลสอบต่อคณะกรรมการ ● ทุก ๆ ปีให้สำนักงานจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อเสนอรัฐมนตรี ● ให้รัฐมนตรีเสนอต่อ ค.ร.ม. และให้ ค.ร.ม. เสนอรายงานต่อรัฐสภาเพื่อทราบ 	<ul style="list-style-type: none"> ● สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงานทุกรอบปี และทำรายงานผลเสนอคณะกรรมการนโยบาย
9. การกำกับดูแล	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล การดำเนินกิจการของสำนักงาน และมีอำนาจสั่งให้สำนักงานชี้แจง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำของสำนักงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม รักษาการตาม พ.ร.บ. นี้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● นายกรัฐมนตรี รักษาการตาม พ.ร.บ. นี้
10. วาระการดำรงตำแหน่ง	<ul style="list-style-type: none"> ● ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในกรรมการบริหาร มีวาระคราวละ 4 ปี และไม่เกิน 2 วาระ ● ผู้อำนวยการมีวาระในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และไม่เกิน 2 วาระ 	<ul style="list-style-type: none"> ● กรรมการซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ประธานกรรมการและกรรมการซึ่ง ค.ร.ม. แต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี และอาจได้รับตำแหน่งอีกได้ ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในการบริหารการศึกษา ระดับอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาในกำกับ มีรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย หรือ
กระทรวงศึกษาธิการ (กรณีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง) ทำหน้าที่กำกับดูแลแทนรัฐบาล แทน
คณะรัฐมนตรีในด้านนโยบายและแผน งบประมาณ มาตรฐานการศึกษา การแต่งตั้ง
สภามหาวิทยาลัย อธิการบดี และศาสตราจารย์ โดยมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับรัฐในการ
ดำเนินงานดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านแผนงาน มหาวิทยาลัยมีการทำแผนเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ โดยทบวง-
มหาวิทยาลัย จะเป็นผู้กลั่นกรองว่าจะบรรจุอะไรเข้าแผนหรือไม่อย่างไร สิ่งที่มหาวิทยาลัยเสนอไป
อยู่ในนโยบายหรือไม่ อย่างไรก็ตามในการจัดทำแผนพัฒนาอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -
2549) ทบวงมหาวิทยาลัยได้มีการปรับเปลี่ยนแนวการดำเนินงาน โดยไม่บรรจุโครงการ การจัดตั้ง
หน่วยงานของสถาบันไว้ในแผนฯ

4.2 ด้านงบประมาณ มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานของรัฐที่ให้บริการประชาชน รัฐมี
หน้าที่สนับสนุนงบประมาณ มหาวิทยาลัยเสนอขอของงบประมาณผ่านรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย/
กระทรวง เมื่อทบวงฯ/กระทรวงกลั่นกรองแล้ว ส่งต่อไปให้สำนักงานงบประมาณ สำนักงานงบประมาณ
จะวิเคราะห์ และจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัย และไปตั้งเบิกที่กระทรวงการคลัง หรือที่
คลังจังหวัด (กรณีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีซึ่งอยู่ในภูมิภาค) เพื่อความสะดวก แต่เมื่อสิ้นปี
มหาวิทยาลัยจะต้องส่งรายงานการเงินให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
ตรวจสอบรับรองแล้ว จะต้องส่งรายงานการเงินให้แก่รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย/ศึกษาธิการ
ในพระราชบัญญัติแต่ละมหาวิทยาลัยจะกำหนดไว้ว่าจะต้องส่งรายงานการเงินภายในกี่วัน ส่งให้
ใครบ้าง เป็นระบบที่ประกันความโปร่งใส เป็นระบบที่ตรวจสอบได้

สรุปว่า เงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่มหาวิทยาลัยได้รับนั้น มีขั้นตอนดังนี้

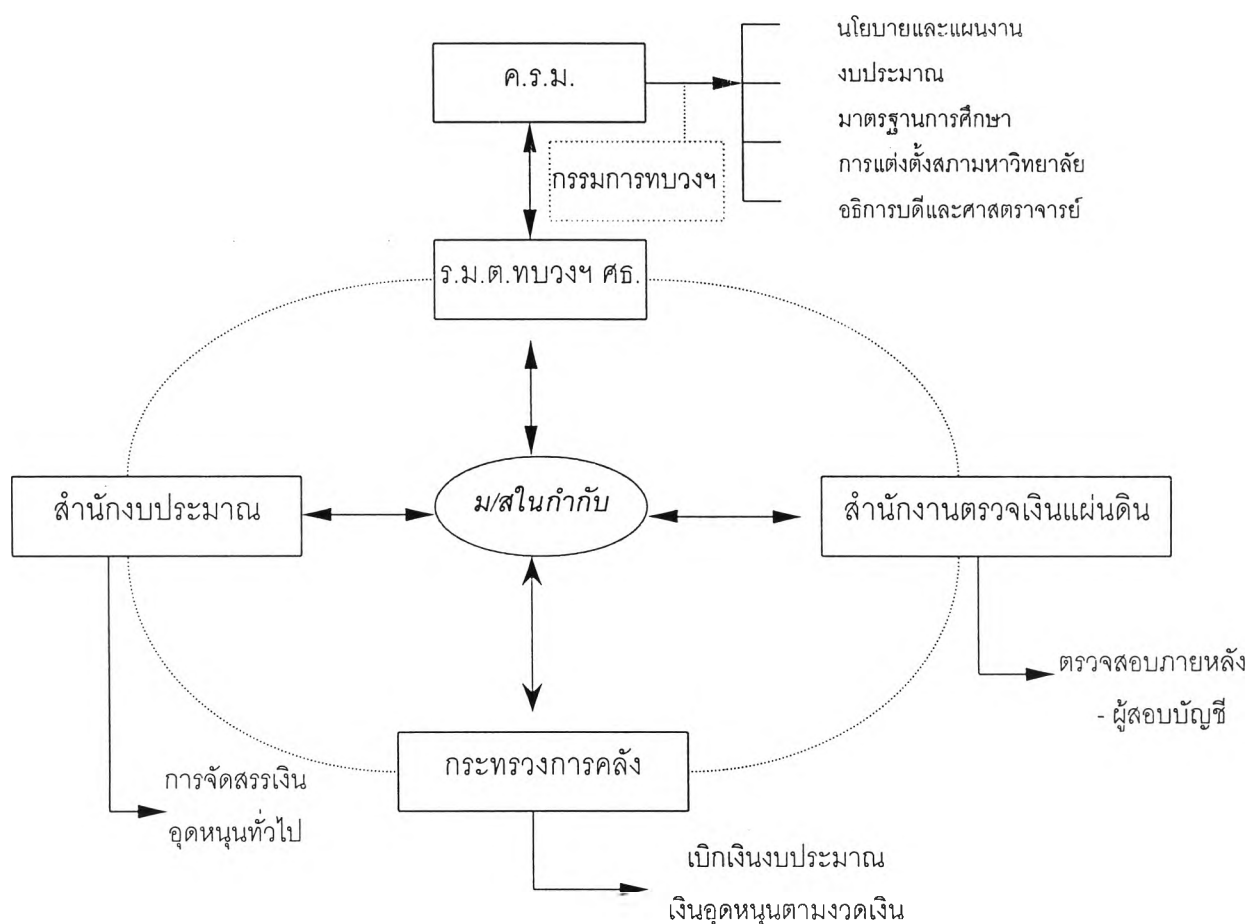
1. จัดทำคำขอโดยมีรายละเอียดตามโครงสร้างงบประมาณแบบแผนงาน
2. เมื่อผ่านการพิจารณาแล้ว จะได้รับจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (Block Grant) ที่ไม่มี
รายละเอียด (One Line Item) ซึ่งจะมีการตรวจสอบภายหลัง (Post Auditing)

4.3 ด้านมาตรฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยต้องจัดการศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน
การศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัย/สถาบันวิชาชีพกำหนด การกำกับดูแลเหล่านี้ นอกจากหลายเรื่อง
ที่เป็นในเชิงผ่านเรื่องเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีแล้ว ยังเกี่ยวกับการตรวจสอบให้เป็นไปตามเกณฑ์
มาตรฐาน และการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพภายใน

4.4 การตรวจสอบ มีหน่วยตรวจสอบภายใน ขึ้นตรงต่อสภามหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต้องส่งรายงานการเงินให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ และรับรองภายในเวลาที่กำหนด นับแต่สิ้นปีงบประมาณ นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยยังมีการประเมินผล การดำเนินงานตามนโยบายและแผนฯ และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. ประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ทั้งในกำกับ และในสังกัด ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในการดำเนินการต่าง ๆ ดังแผนภูมิที่ 15

แผนภูมิที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ

อย่างไรก็ตาม นอกจากทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับ ประสาน กับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีหน่วยงาน ของรัฐที่สัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับอีก ได้แก่

1. กระทรวงศึกษาธิการ กำกับ ดูแลมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งรับผิดชอบการเสนอนโยบาย และจัดทำแผนฯภาพรวมระดับประเทศ
3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี
4. สำนักงาน ก.พ. เกี่ยวกับการตีราคาวุฒิ และกำหนดอัตราเงินเดือน ในกรณีเป็นข้าราชการ
5. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา

ความสัมพันธ์ในกระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีฯ เป็นต้น จำนวน 8 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา และได้กำหนดขั้นตอนการวางแผน โดยเน้นให้ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545)

1. ขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผน ดำเนินการโดยจัดประชุมระดมสมองระดับชาติ และประชุมระดมสมองระดับภูมิภาค รวม 6 ครั้ง โดยร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาค

2. ขั้นตอนการยกร่างรายละเอียดของแผน

- 2.1 ทบวงมหาวิทยาลัยจัดส่งวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 ให้แก่มหาวิทยาลัย/สถาบันทุกแห่ง เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน ให้สอดคล้องสนองตอบต่อวิสัยทัศน์การพัฒนาที่ร่วมกันกำหนด เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับชาติ ไปสู่แผนยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ

2.2 มหาวิทยาลัย/สถาบันจะส่งแผนยุทธศาสตร์ของสถาบันให้ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อเสนอคณะกรรมการฯ

2.3 ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) พิจารณาและบูรณาการเป็นร่างแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

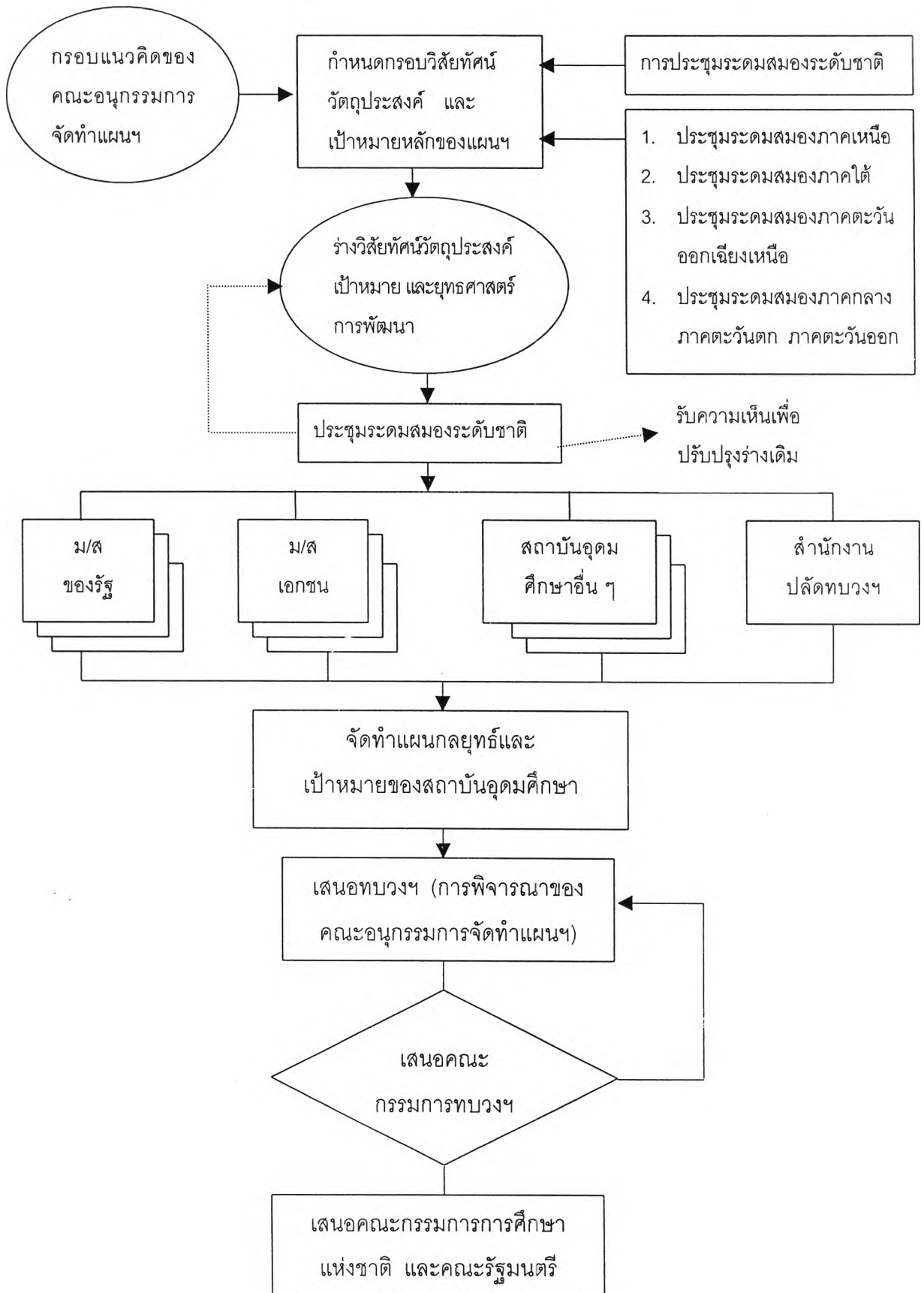
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์แผนกลยุทธ์และเป้าหมายของสถาบัน

ในการวิเคราะห์ทบวงมหาวิทยาลัยได้แบ่งกลุ่มสถาบัน และวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ และเป้าหมายจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย/สถาบัน แยกเป็น 3 กลุ่มสาขา คือ กลุ่มสาขาวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เปรียบเทียบกับวิสัยทัศน์

4. ขั้นตอนการอนุมัติแผน คณะกรรมการจัดทำแผนฯ นำเสนอคณะกรรมการ ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีต่อไป การอนุมัติแผนนอกจากอนุมัติในภาพรวมของแผนระดับทบวงมหาวิทยาลัย แล้ว คณะกรรมการฯ และคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุมัติแผนในระดับสถาบันเป็น รายสถาบันด้วย

กระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 ดังแผนภูมิที่ 16

แผนภูมิที่ 16 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

การนำแผนฯ 9 สู่การปฏิบัติ

ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 กำหนดมาตรการในการดำเนินการตามแผนฯ 9 ดังนี้

การผลิตบัณฑิต

1) ให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป้าหมายการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาหลัก และระดับการศึกษาต่าง ๆ เป็นเป้าหมายผลผลิต ในการเสนอค่าของงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละสถาบัน โดยทบวงมหาวิทยาลัยจะยึดเป้าหมายรวมเป็นเป้าหมายผลผลิตระดับชาติด้วยเช่นกัน

2) ในกรณีที่มีผลการดำเนินงานแตกต่างไปจากเป้าหมายที่กำหนด สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จะต้องพิจารณาปรับเป้าหมายผลผลิตในปีต่อ ๆ ไป แล้วเสนอให้สภาสถาบันพิจารณาอนุมัติ แล้วแจ้งทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อทราบ หากสถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถปรับเป้าหมายให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดภายในระยะเวลา 5 ปี ทบวงมหาวิทยาลัยสามารถพิจารณาจัดสรรเป้าหมายการผลิตบัณฑิตจำนวนดังกล่าว ให้สถาบันอื่นดำเนินการต่อไป

การบริหารวิชาการ

1) ในการเปิดหลักสูตรใหม่ สถาบันอุดมศึกษาเสนอขออนุมัติหลักการ ต่อสภามหาวิทยาลัย เพื่อจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลผลิต ตามสาขาวิชาหลักและระดับการศึกษาที่กำหนด ในการเสนอขออนุมัติหลักสูตรนั้นสถาบันอุดมศึกษาต้องเสนอข้อมูลประกอบกับการพิจารณาของสภาสถาบัน ได้แก่ โอกาสในการสร้างงานของบัณฑิตและการมีงานทำ ตลอดจนความต้องการทางวิชาการ ความพร้อมในการดำเนินการ ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและการประกันคุณภาพของทบวงมหาวิทยาลัย ประมาณการค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนต่อหน่วย การขอสนับสนุนจากรัฐ การบริหารหลักสูตรและการจัดองค์การ เมื่อสภาสถาบันอนุมัติหลักสูตรแล้ว ให้เสนอทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อทราบ และตรวจสอบต่อไป

2) ในกรณีที่จะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ทั้งที่เป็นส่วนราชการและเป็นหน่วยงานในกำกับของสถาบัน ให้เสนอสภาสถาบันพิจารณาอนุมัติ แล้วดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะของสถาบัน ทั้งนี้จะต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล และ/หรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลแผน

1) ให้สภาสถาบันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของแต่ละสถาบัน และรายงานให้ทบวงมหาวิทยาลัยทราบ และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

2) การติดตามหรือประเมินคุณภาพ ให้เป็นไปตามระบบที่สภาสถาบันกำหนด และรายงานผลให้ทบวงมหาวิทยาลัยทราบ

3) ทบวงมหาวิทยาลัย จะดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษาในภาพรวมอย่างเป็นระบบตามช่วงเวลาของแผน โดยอาจมีการประเมินผลเฉพาะด้านเป็นระยะ ๆ

5. ปัญหาอุปสรรคความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษาเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านอุดมศึกษา และที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่าง พ.ร.บ.การศึกษา 2542 รวมทั้งผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 30 คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย สรุปปัญหาอุปสรรคความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับสถาบันอุดมศึกษา ในประเด็นต่าง ได้ดังนี้

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสถานภาพ เป็นสถาบันของรัฐในกำกับ

5.1.1 ปัญหาความไม่เข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในกำกับ ของคนหลากหลายกลุ่ม ในประเด็นเกี่ยวกับสถานภาพของมหาวิทยาลัย การขึ้นค่าเล่าเรียน การใช้จ่ายเงินของมหาวิทยาลัยที่อาจไม่มีการกำกับดูแล และประเด็นอื่น ๆ

5.1.2 ปัญหาการปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ทำให้มหาวิทยาลัยเกิดความไม่มั่นใจในนโยบายของรัฐบาล ดังกรณีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเป็นเงินเดือนและสวัสดิการ ให้แก่ข้าราชการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่ผ่านการประเมินเข้าสู่ระบบการเป็นพนักงานที่ต้องใช้เวลานานกว่า 1 ปี

5.1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการสนับสนุน และการประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เมื่อมหาวิทยาลัยมิได้มีสถานภาพเป็นส่วนราชการ เช่น การไม่ได้รับสิทธิในการรับทุนรัฐบาลที่สำนักงาน ก.พ. เป็นผู้พิจารณา ไม่ได้รับสิทธิในการได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สิทธิการค้ำประกัน หรือสิทธิการประกันตัวของบุคคลที่เป็นพนักงานถาวรของมหาวิทยาลัย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

5.2 ด้านนโยบายและแผน

5.2.1 ขาดการเชื่อมโยงทั้งในระดับนโยบายและแผนระหว่างหน่วยงานบริหารการอุดมศึกษา ไม่มีกลไกการประสานการดำเนินงาน จึงทำให้ขาดเอกภาพในการกำหนดนโยบายเกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่ต่างสังกัด ทั้งการผลิตบัณฑิต การพัฒนาบุคลากร การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ทำให้การใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองไม่เกิดประโยชน์สูงสุด

5.2.2 ไม่มีความชัดเจนในนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับทิศทางหรือแผนกำลังคนของประเทศ มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนต้องผลิตอย่างไรทิศทาง ตามความต้องการและตามกระแส

5.2.3 สิ่งที่รัฐทำมักเป็นแบบฉบับเดียวกันกับมหาวิทยาลัยทุกแห่ง รัฐกำหนดเป้าหมายหลายประการในการพัฒนามหาวิทยาลัย โดยไม่มีการจัดลำดับความสำคัญ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เคยชินกับระบบและไม่เข้าใจ ไม่พร้อม ขาดประสบการณ์การบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับ

5.2.4 หน่วยงานของรัฐในปัจจุบันเป็นเชิงอำนาจ ไม่สามารถพัฒนาทักษะขององค์กร ความรู้ความสามารถเฉพาะตัว และสร้างผู้ชำนาญการเพื่อพัฒนาอุดมศึกษาและประเทศ

5.2.5 สภามหาวิทยาลัยอ่อนแอ ไม่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทเท่าที่ควร เช่น การเสนอแนะ ให้แนวนโยบาย แผน หรือทิศทางของมหาวิทยาลัย และองค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัยมีตัวแทนของคนภายในมากเกินไป บางครั้งกดดันให้สภามหาวิทยาลัยออกนโยบายที่เป็นผลประโยชน์ต่อคนใน มากกว่าคนเสียภาษีอากร ทำให้ไม่สามารถบริหารอย่างมีประสิทธิภาพได้

5.2.6 การได้มาซึ่งกรรมการสภามหาวิทยาลัย หรือผู้บริหารระดับต่าง ๆ แม้จะกำหนดว่าใช้วิธีการสรรหา แต่วิธีการปฏิบัติเหมือนระบบเลือกตั้ง ทำให้ผู้ที่ได้รับเลือกต้องตอบสนองคนที่เลือก มากกว่าตอบสนองคนส่วนใหญ่

5.2.7 ปัญหาพฤติกรรมของผู้บริหารมหาวิทยาลัย และบุคลากรในกำกับที่เคยชินกับระบบราชการ ไม่ปรับพฤติกรรมไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ

5.3 ด้านมาตรฐานอุดมศึกษา

5.3.1 เกณฑ์มาตรฐานที่รัฐกำหนด ไม่ทันสมัย บางเรื่องไม่เข้ากับการพัฒนาของโลก ปัจจุบันเกณฑ์มาตรฐาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ไม่ยืดหยุ่น และก้าวไม่ทันการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถแยกแยะการปฏิบัติกับมหาวิทยาลัยในกำกับ และส่วนราชการ

5.3.2 ระบบตรวจสอบผลผลิตไม่มีมาตรฐาน และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานอุดมศึกษา มีความเหลื่อมล้ำ ก่อให้เกิดอุดมศึกษาหลายมาตรฐาน (Double Standard) โดยไม่มีการใช้เกณฑ์มาตรฐานหลายเรื่องกับมหาวิทยาลัยในกำกับและในสังกัด แต่ใช้เกณฑ์หลาย ๆ เรื่องกับมหาวิทยาลัยเอกชน

5.3.3 ขาดการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง

5.4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร

5.4.1 ขาดความสัมพันธ์ระหว่างแผนงาน แผนเงิน และแผนคน การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้อง และสนับสนุนแผนงานและแผนคน จึงทำให้การกำกับในเชิงนโยบายไม่บรรลุผล ทำให้ไม่สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

5.4.2 การจัดสรรงบประมาณในสาขาเดียวกัน ให้แต่ละมหาวิทยาลัยมีการใช้เกณฑ์พิจารณาต่างกัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ

5.4.3 การดำเนินงานของรัฐ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ปฏิบัติกับมหาวิทยาลัยในกำกับเหมือนส่วนราชการทั่วไป ทำให้ความคล่องตัวไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร

5.4.4 การจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนทั่วไป (Block Grants) ยังมีกฎเกณฑ์ ข้อกำหนดต่าง ๆ ทำให้ตั้งตัว ประกอบกับกระบวนการวิเคราะห์งบประมาณค่าใช้จ่ายต่อหัวยังไม่เป็นระบบ และยังไม่สามารถนำมาใช้ได้ จึงยังไม่มีระบบการสนับสนุนงบประมาณที่ดี

5.4.5 การอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทั้งด้านปริมาณที่ยังจัดไม่ครอบคลุมและคุณภาพที่ยังด้อย ส่งผลต่อศักยภาพในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเพราะรัฐไม่ได้ลงทุนทางการอุดมศึกษาอย่างเพียงพอ

5.4.6 การที่รัฐปล่อยให้อุดมศึกษาเป็นไปตามกลไกตลาด ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การขาดแคลนกำลังคนสาขาที่จำเป็น เพราะผู้ลงทุนจะเน้นส่วนที่เป็นสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เนื่องจากต้นทุนต่ำ

5.4.7 รัฐบาลไม่จริงจัง ไม่มีความแน่นอนในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับมหาวิทยาลัยในกำกับ

5.4.8 ขาดแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาที่มองไปข้างหน้า ทำให้การจัดสรรงบประมาณขาดทิศทางที่ชัดเจน ต้องพิจารณาจากประสบการณ์หรือข้อมูลเก่า

5.5 ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

5.5.1 หน่วยงานที่กำกับยังไม่มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล มหาวิทยาลัยในกำกับที่ดี และเข้มแข็ง รวมทั้งไม่ได้ทำอย่างจริงจัง ทั้งเรื่องการใช้งบประมาณ และการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอน

5.5.2 การควบคุม ตรวจสอบโดยทบวงมหาวิทยาลัยทำได้ยาก เพราะมหาวิทยาลัยมี พ.ร.บ. และสภามหาวิทยาลัยของตัวเอง ซึ่งมีความอิสระ การควบคุม และตรวจสอบต้องอาศัยมหาวิทยาลัยดำเนินการเอง ซึ่งมีความลักลั่นแตกต่างกันค่อนข้างมาก

5.5.3 มหาวิทยาลัยในกำกับไม่รายงานการใช้จ่ายจริง โดยเฉพาะในส่วนของเงินนอกงบประมาณ เพราะเกรงว่าจะมีผลกับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน และระบบบัญชีของมหาวิทยาลัยหลายแห่งยังเป็นระบบบัญชีเงินสด ยังไม่ได้ทำระบบบัญชีรับฟังจ่าย

5.5.4 ระบบการตรวจสอบของ สตง. ล้าหลัง ไม่เข้ากันกับมหาวิทยาลัยซึ่งออกนอกระบบแล้ว แต่ สตง.ยังตรวจแบบราชการ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เสียเวลา และมีความไม่เข้าใจกัน

6. บทบาทคณะกรรมการการอุดมศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ หมวด 5 กำหนดให้กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา (มาตรา 31) โดยให้กระทรวงฯ มีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการ 4 องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม (มาตรา 32)

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความ เป็นอิสระ และความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมาย (มาตรา 34)

องค์ประกอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน (มาตรา 35)

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นนิติบุคคล

ในระดับสถานศึกษานั้น ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทาง ตาม มาตรา 21

ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา (มาตรา 36)

ในการดำเนินงานให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาตินั้น ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 75 และ 76 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษาขึ้นเป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจ และคณะกรรมการบริหารสำนักงานฯ จำนวน 9 คน เพื่อทำหน้าที่ ดังนี้

1. เสนอการจัดโครงสร้างการ องค์กร การแบ่งส่วนงาน ตาม พ.ร.บ. หมวด 5
2. เสนอการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ตาม พ.ร.บ. หมวด 7
3. เสนอการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตาม พ.ร.บ. หมวด 8
4. เสนอเกี่ยวกับการร่างกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงาน
5. เสนอเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ที่บังคับใช้อยู่เดิม

ทั้งนี้ ในบทเฉพาะกาลมาตรา 71 และ 73 ได้กำหนดให้มีการจัดระบบบริหารและการจัดการตามหมวด 5 และจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ตามหมวด 7 ของ พ.ร.บ. ให้แล้วเสร็จไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่ พ.ร.บ. มีผลบังคับ ซึ่งหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 19 สิงหาคม 2545

คณะกรรมการบริหาร สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีเมื่อ 11 มกราคม 2543 ได้ดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และได้นำเสนอรายงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา รวม 9 เล่ม (รวมภาคผนวก) ต่อนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 25 เมษายน 2544 ประกอบด้วยสาระสำคัญ ได้แก่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, เมษายน 2544)

1. ข้อเสนอที่เป็นหลักการสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา
2. ข้อเสนอในการปรับปรุง ยกเลิก หรือร่างกฎหมายขึ้นใหม่ รวมจำนวน 54 ฉบับ
3. ข้อเสนอเพื่อดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ตามข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูป
4. ข้อเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

ข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

1. คณะกรรมการการอุดมศึกษา

อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐาน การอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมแห่งชาติ การ สนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา ตาม กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมาย

องค์ประกอบ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีจำนวน 29 คน ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 13 คน ประธานสภาหอการค้าไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ 2 คน ผู้แทนองค์กรเอกชนซึ่งจัดการศึกษาด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา และ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ จำนวน 15 คน ได้แก่ ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การอุดมศึกษา การเงิน การคลัง เศรษฐกิจ กฎหมาย ด้านการพัฒนา สังคม การบริหารงานบุคคล การสื่อสารมวลชน วิชาชีพและวิชาเฉพาะ ธุรกิจ อุตสาหกรรม การ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรรมการและเลขานุการ

การเลือกประธานกรรมการ รัฐมนตรีเลือกจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และเสนอ คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยกำหนดให้มีวาระการดำรงตำแหน่ง วาระละ 3 ปี ไม่เกิน 2 วาระ ติดต่อกัน

2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

อำนาจหน้าที่

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ปัญหาและแนวทางการพัฒนาอุดมศึกษาและจัดทำ ข้อเสนอ นโยบาย และมาตรฐานการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย แผน และมาตรฐานการ ศึกษาของชาติ เพื่อเสนอนโยบายต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2. จัดทำแผนพัฒนาการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมแห่งชาติ

3. วิเคราะห์หลักเกณฑ์ และแนวทางการสนับสนุนทรัพยากร จัดตั้ง จัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และมหาวิทยาลัยในกำกับ
4. จัดตั้ง จัดสรรทรัพยากร และงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาที่เสนอขอมาตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนด
5. ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐและเอกชน
6. ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการอุดมศึกษา
7. ดำเนินการ และประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนามาตรฐานการวิจัยอุดมศึกษา
8. รวบรวมข้อมูล และสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา
9. ดำเนินงานฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการการอุดมศึกษา
10. ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

การแบ่งส่วนงาน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 5 สำนัก คือ

1. สำนักอำนวยการ
2. สำนักนโยบาย และแผนการอุดมศึกษา
3. สำนักมาตรฐานการอุดมศึกษา
4. สำนักบริหารงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
5. สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการอุดมศึกษา

แผนภูมิที่ 18 โครงสร้าง องค์การ การแบ่งส่วนงาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ที่มา : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. รายงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. เมษายน 2544.

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2544 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบริหารประเทศและรัฐมนตรีที่รับผิดชอบดูแลกระทรวงด้านการศึกษา ทำให้การปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องประสบปัญหาความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ประกอบกับมีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้การปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะการปฏิรูปด้านโครงสร้างระบบบริหารยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาฯ ได้ รวมทั้งยังมี พ.ร.บ. สำคัญที่ต้องออกตามความใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อีกหลายฉบับยั้งที่ไม่ผ่านการพิจารณา

ที่สำคัญคือ รัฐบาลปัจจุบัน (พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร) ได้ประกาศแนวนโยบายปฏิรูประบบราชการทั้งประเทศ และจะให้มีผลในทางปฏิบัติในวันที่ 1 ตุลาคม 2545 การดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรมโดยรวมทั้งประเทศ รวมทั้งด้านการศึกษา ซึ่งในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2545 ได้มีมติให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. .... ซึ่งมีสาระสำคัญในประเด็นการแก้ไขจาก พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่ แก้ไขชื่อจากกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกระทรวงศึกษาธิการ แก้ไขอำนาจหน้าที่ของกระทรวงฯ จากที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล เป็นให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท แก้ไขชื่อสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็น สภาการศึกษา ศาสนศึกษา และวัฒนธรรมศึกษาแห่งชาติ และแก้ไขอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปราชการและไม่ซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวงฯ เพิ่มเติมคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภายใต้กระทรวงฯ ทำหน้าที่พิจารณา เสนอนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ ยุบเลิกคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม แก้ไขให้เฉพาะการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้นที่ต้องยึดเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

ทั้งนี้ตาม ร่าง พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ที่ออกตามความในมาตรา 20 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีทั้งร่างที่เสนอโดยสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ร่างของกระทรวงศึกษาธิการ และร่างที่ปรับปรุงแก้ไขโดยคณะทำงานคณะที่ 2 ซึ่งมีความแตกต่างกันในบางประเด็นนั้น มีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องถึงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือกำหนดให้สถาบันการอาชีวศึกษาจัดการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนถึงระดับปริญญา สายปฏิบัติการหรือสายเทคโนโลยี ภายใต้การกำกับดูแลด้านนโยบายและมาตรฐานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อันส่งผลให้มีหน่วยงาน/องค์กรที่กำกับดูแลอุดมศึกษาแยกเป็น 2 องค์กร

นอกจากคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เสนอนโยบายและแผน รวมทั้งมาตรฐานการอุดมศึกษาของประเทศ การดำเนินงานดังกล่าวเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ในปัจจุบันว่า อาจทำให้เกิดปัญหาในด้านเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐานอุดมศึกษาโดยรวมของประเทศ หากทั้ง 2 องค์กรไม่ได้มีการประสานเชื่อมโยงที่ีระหว่างกัน

นอกจากนี้ในการประชุมคณะรัฐมนตรี ยังได้ให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. .... และ ร่าง พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ ... รวมทั้งร่าง พ.ร.บ. วิธีการงบประมาณ .... พ.ศ. .... ส่งผลให้มีการปรับปรุงกระทรวงทั้งหมดเป็น 20 กระทรวง และ 139 กรม ปรับระเบียบวิธีการงบประมาณ โดยให้มีคณะกรรมการนโยบายงบประมาณแห่งชาติ มีระบบข้อตกลงบริการสาธารณะ หรือ Public Service Agreement ที่เน้นการประสานการทำงานระหว่างกลุ่มการเมืองและกลุ่มราชการ เพื่อลดความขัดแย้ง และความไม่เข้าใจกัน ทิศทางดังกล่าวนับว่าส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในด้านนโยบาย แผน และงบประมาณ

บทสรุป

จากการศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐ พบว่า แนวความคิดที่จะปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กันนั้น ได้เริ่มมาเป็นเวลานานกว่า 3 ทศวรรษ แต่จนถึงปัจจุบันหากไม่นับสถาบันที่เริ่มจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับตั้งแต่ต้น ซึ่งมีจำนวน 5 แห่งแล้ว พบว่ามีมหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่สามารถปรับเปลี่ยนสถานภาพจากสถาบันของรัฐในสังกัด เป็นสถาบันของรัฐในกำกับได้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ จากการศึกษพบว่า แม้รัฐบาลในบางสมัยจะได้มีความพยายามที่จะนำมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีอยู่ออกจากระบบราชการอย่างชัดเจนและมุ่งมั่น แต่ก็ต้องพบกับปัญหาอุปสรรคหลายประการ ทั้งที่เกิดจากการไม่ยอมรับสถานภาพใหม่ของประชาคมอุดมศึกษาเอง และความไม่เข้าใจของฝ่ายรัฐ การเมือง และประชาชนทั่วไป

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่า หน่วยงานหลักของรัฐที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายทั้งในด้านนโยบายและแผน กำหนดมาตรฐาน เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล โดยมีคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรในรูปคณะกรรมการมีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรีกษาแก่รัฐมนตรีในการดำเนินการดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาในกำกับอีกหลายหน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานประมาณ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน กระทรวงการคลัง สมศ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับที่มีจำนวนทั้งหมด 6 แห่ง ในปัจจุบันมีการบริหารจัดการภายใต้ พ.ร.บ. ของแต่ละสถาบัน ซึ่งกำหนดความสัมพันธ์กับรัฐไว้ทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณ องค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัย การกำกับดูแลและตรวจสอบ การแต่งตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่มีสาระคล้ายคลึงกัน มีเพียงบางประเด็นที่แตกต่างกัน เช่น จำนวนและองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานในกำกับอื่น ๆ ทั้งที่จัดตั้งโดย พ.ร.บ. เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้แก่ สกว. สวทช. สวรส. และจัดตั้งตาม พ.ร.บ. องค์การมหาชน เช่น สมศ. สปศ. เป็นต้น ความสัมพันธ์กับรัฐของหน่วยงานดังกล่าวมีทั้งประเด็นที่เหมือนกับมหาวิทยาลัยในกำกับและแตกต่างกัน

โดยสรุปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับในการบริหารการศึกษานั้น เกี่ยวข้องกับการวางแผนและเสนอนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านมาตรฐาน และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล โดยในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 นั้น รัฐได้ให้สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น โดยร่วมเป็นคณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนฯ และในกระบวนการอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะมีหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง ได้แก่ คณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการเสนอนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานอุดมศึกษา สนับสนุนทรัพยากร ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบัน